

ไทย ที่พักพิง

ผู้อพยพหนีภัยสงคราม
ผู้แสวงหาที่ลี้ภัย

NHRC/200.-

ศูนย์สารสนเทศสิทธิมนุษยชน
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รวมปาฐกถาและคำอภิปราย

ไทย ที่พังกพืง

ผู้อพยพหนีภัยสงคราม
ผู้แสวงหาที่ลี้ภัย

Call No. : HV 640.4.T5 7155 2557 C.1

Accession No. : 8516

Dated : 20/4/58

Price : 100.-

รวมปรารุกตาและคำอภิปราย

ไทย

ที่ปักพิง

ผู้อพยพหนีภัยสงคราม

ผู้แสวงหาที่ลี้ภัย

ISBN : 978-616-7213-28-6

เรียบเรียงจาก

เวทีสัมมนา 'ไทย ที่ปักพิง ผู้อพยพหนีภัยสงคราม ผู้แสวงหาที่ลี้ภัย'
๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๗ โรงแรมเซนจูร์พาร์ค ถนนราชปรารภ กรุงเทพฯ
โดย คณะอนุกรรมการด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
(อ.กสม.พลเมือง) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ที่ปรึกษา

ชาติชาย สุทธิกลม

บรรณาธิการอำนวยการ

เกศรินทร์ เตียวสกุล

บรรณาธิการ

ชูวิธ ฤกษ์ศิริสุข

กองบรรณาธิการ

พินมกา งามสม

มูทิตา เชื้อซัง

พิสูจน์อักษร

จิรพันธ์ หาญธำรงวิทย์

ออกแบบ

วศิน ปฐมหยก

ประสานงาน

อัจริมา เมืองวงษ์

จัดทำโดย

คณะอนุกรรมการด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (อ.กสม.พลเมือง)
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคารบี) ชั้น ๖-๗

๑๒๐ หมู่ที่ ๓ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐

โทรศัพท์ ๐๒-๑๔๑๓๘๐๐, ๐๒-๑๔๑๓๘๐๐ อีเมล info@nhrc.or.th

สารบัญ

๔ บทนำ

สันติภาพฝั่งตะวันออก

ศ.ดร.อมรา พงศาพิชญ์

๑๐ ปาฐกถา

แก้ปัญหาสิทธิของผู้ลี้ภัยต้องข้ามความเป็นรัฐชาติ

นพ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ

๒๔ เรื่องย่อของข้อเสนอคุ้มครองสิทธิผู้หนีภัย

รายงานผลการศึกษาศึกษาการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

บริเวณชายแดนไทย-พม่า : กรณีผู้หนีภัยสงครามและข้อเสนอ

ในการแก้ไขปรับปรุง พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒

๓๔ รายงานจากพื้นที่

การให้ความช่วยเหลือและปกป้องคุ้มครองสิทธิผู้อพยพชาวโรฮิงญา

และกลุ่มคนไม่ทราบสัญชาติ

๖๒ อภิปราย

การสร้างกลไกในการคุ้มครองสิทธิผู้อพยพหนีภัยสงคราม

และผู้แสวงหาที่ลี้ภัย

๑๐๒ เพื่อการทำงานต่อ

ปิดท้ายโดย นพ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ

บทนำ

สันติภาพ ฝั่งตะวันออก และความหวัง ฝั่งตะวันตก

ศ.ดร.อมรา พงศาพิชญ์

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ขอบคุณที่เชิญให้ดิฉันมากล่าวเปิดการสัมมนา และขอถือโอกาสเล่าความหลังเกี่ยวกับเขมรอพยพ ในช่วงปี ๒๕๑๔ เนื่องจากมีประสบการณ์โดยตรงและหวังว่าจะเป็นตัวอย่างให้การแก้ปัญหาการอพยพทางฝั่งพม่าด้วย

ตอนนั้นดิฉันเพิ่งเรียนจบกลับมาจากต่างประเทศ ขณะที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาผู้อพยพทางชายแดนกัมพูชา มีการตั้งค่ายต่างๆ ตลอดแนวจังหวัดสระแก้ว ปราจีนบุรี งานแรกที่ทำขณะนั้น คือ ไปที่แหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี รวมถึงจังหวัดตราด เพื่อไปดู Boat People ซึ่งเป็นผู้อพยพมาจากเวียดนาม เวลานั้นข้อมูลมีน้อยมาก ไม่รู้ว่าเขาคือใคร มาอย่างไร ดิฉันได้ไปปราจีนบุรี - สระแก้วอีกหลายครั้ง เยี่ยมดูค่ายต่างๆ ได้เรียนรู้ท่ามกลางสถานการณ์ที่ประเทศกัมพูชามีสงครามกลางเมืองและการสังหารหมู่จากกลุ่มเขมรแดง มีคนหนีภัยเข้ามายังประเทศไทยหลายกลุ่ม ถึงกับมีค่ายอพยพแห่งหนึ่งที่เป็นของเฉพาะเขมรแดงด้วยรัฐบาลไทย ตอนนั้นใช้คำว่า 'ผู้อพยพเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย' เพราะไม่ต้องการใช้คำว่า 'ผู้ลี้ภัย'

ปัญหาช่วงนั้นยิ่งใหญ่มาก และอย่างที่ทราบกันว่า ช่วงปี ๒๕๑๘-๒๕๑๙ สถานการณ์ของไทยเองก็ไม่เรียบร้อย การเมืองในบ้านเราก็ก่อให้เกิดเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เช่นกัน

เราพยายามทำงานร่วมกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) จนเมื่อสถานการณ์เขมรแดงจบลง ยังมีค่ายต่างๆ ที่อยู่ในประเทศไทยอีกหลายแห่ง ทาง UNHCR ต้องการทำความเข้าใจประชากรคนในค่ายโดยมอบหมายให้มหาวิทยาลัยต่างๆ ช่วยแบ่งกันไปทำ ดินชั้นรับหน้าที่สำรวจ ๒-๓ ค่าย ซึ่งในการสำรวจผู้อพยพ ต้องสำรวจและถ่ายรูปทุกคนในครอบครัวของเขาด้วยเพื่อที่เวลาเคลื่อนย้ายไปประเทศที่สามหรือกลับบ้านจะได้ย้ายไปทั้งครอบครัว

นั่นคือ ประสบการณ์การดูแลผู้ลี้ภัยในกระบวนการของ UNHCR แม้ช่วงนั้นไทยยังไม่ยอมรับเรื่องผู้ลี้ภัยก็ตาม

ปี ๒๕๓๕ สหประชาชาติตั้งหน่วยงานใหม่ ชื่อว่า UNTAC (United Nations Transitional Authority in Cambodia) เพื่อทำหน้าที่ประสานการส่งคนอพยพกลับบ้าน เพราะสถานการณ์ในกัมพูชาดีขึ้นแล้ว เป็นงานที่ยากและไม่น่าจะได้ผล ด้วยเหตุผลของการเมืองภายในกัมพูชา แต่ในที่สุดเขาก็ดำเนินการจนประสบความสำเร็จและจัดให้มีการเลือกตั้งด้วยความช่วยเหลือขององค์กรระหว่างประเทศ

ทั้งหมดนี้เป็นตัวอย่างที่ดีมากๆ และอยากให้เกิดขึ้นอีกทางฝั่งตะวันตก

หลังมาอยู่ศูนย์ศึกษาสันติภาพและความขัดแย้ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็มีโอกาสนำผู้รับการอบรมไปเรียนรู้ในกัมพูชาว่าหลังจากส่งพวกเขาออกไปแล้วเกิดอะไรขึ้นบ้าง ไปศึกษาดูกระบวนการของรัฐในการดึงเขมรแดงกลับเข้าสู่สังคมโดยไม่ถูกดูถูกรังเกียจ ขณะเดียวกันก็เกิดโครงการพัฒนามากมายในช่วงฟื้นฟูประเทศ

ในช่วงที่เกิดการส่งกลับ ปี ๒๕๓๕ (ค.ศ. ๑๙๙๒) ขณะนั้นทางพม่า

ก็เกิดปัญหาแล้วตั้งแต่ปี ๒๕๓๑ (ค.ศ.๑๙๘๘) เรียกได้ว่าเป็นเวลาที่
ใกล้เคียงกันมาก

ทั้งหมดที่เล่านี้เป็นตัวอย่างที่ดีมากๆ จากฝั่งตะวันออก และอยาก
เห็นว่าสามารถเกิดขึ้นได้ทางฝั่งตะวันตก

และหวังว่าจะเป็นการจุดประกายในการแก้ปัญหาผู้อพยพ และ
ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยได้ในอนาคต

สถานการณ์ในกัมพูชา...เป็นงานที่ยากและไม่น่าจะ
ได้ผล ด้วยเหตุผลของการเมืองภายในกัมพูชา แต่
ในที่สุดเขาก็ดำเนินการจนประสบความสำเร็จ...
ทั้งหมดนี้เป็นตัวอย่างที่ดีมากๆ และอยากให้เกิดขึ้นอีก
ทางฝั่งตะวันตก

HV
640
4.T5
9155
2557
C.1

ศูนย์สารสนเทศสิทธิมนุษยชน
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ปาฐกถา

แก้ปัญหา สิทธิของผู้ลี้ภัย ต้องมองข้าม ความเป็นรัฐชาติ

นพ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ

ประธานอนุกรรมการด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

วันที่ ๒๐ มิถุนายน ของทุกปี คือวันผู้ลี้ภัย ซึ่งในทางสากลนั้นเป็นที่ ยอมรับกันมาเป็นเวลาหลายปีแล้วว่า ปัญหาของผู้ลี้ภัย ปัญหาของ ผู้แสวงหาที่พักพิง เป็นปัญหาที่สำคัญของพลเมืองโลก ถ้าเราคิดว่าโลก ใบนี้นั้น คนทุกคนที่อาศัยอยู่ ไม่ว่าประเทศไหน ศาสนา วัฒนธรรมใด คือคนที่ เป็นพี่น้องในฐานะประชากรโลก แนวคิดของการจัดการเพื่อลดและป้องกัน ไม่ให้มีผู้แสวงหาที่ลี้ภัย แสวงหาที่พักพิง จึงต้องเกิดจากความร่วมมือทั้งใน ระดับสากล ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

รายงานขององค์การยูนิเซฟ เมื่อปี ๒๕๕๕ สถิติคนที่อพยพภายใน ประเทศมีจำนวนประมาณ ๔๕ ล้านคน มีผู้ลี้ภัยประมาณ ๑๕ ล้านคน และ ผู้แสวงหาที่พักพิงประมาณ ๙๓๐,๐๐๐ คน ปีนี้ ๒๕๕๗ แล้ว ตัวเลขจึง คาดว่าจะมากขึ้น และในไทยเองตัวเลขเหล่านี้ก็มากขึ้นหลายเท่า ไม่ว่าจะเป็น การอพยพจากภัยสงคราม อพยพหนีภัยการต่อต้านจากอดีตทาง ชาติพันธุ์ที่เกิดขึ้นในประเทศที่อยู่รอบบ้านเรา ซึ่งพวกเขาคงตระหนักดีอยู่ แล้วว่า ประเทศไทยนั้นเป็นไขแดงในดินแดนสุวรรณภูมิ

ทั้งนี้ในการทำงานด้านการตรวจสอบสถานการณ์ของผู้อพยพและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยในห้วงเวลา ๕ ปีที่ผมปฏิบัติหน้าที่ และตลอดระยะเวลา ๑๒ ปีที่มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาตินั้น เราได้จัดทำเป็นรายงานข้อสรุปเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งพวกเราตระหนักดีว่า อะไรที่เป็นการละเมิดสิทธิในบ้านเราที่ต้องแก้ไขในเชิงนโยบายและกฎหมายนั้น มีทั้งข้อดีและข้อเสีย เพราะกฎหมายและนโยบายจะขึ้นอยู่กับรัฐซึ่งขึ้นอยู่กับว่า ใครเป็นผู้มีอำนาจรัฐ เช่น สถานการณ์ปัจจุบัน มีการรัฐประหาร อำนาจอยู่กับทหาร แต่ถ้าเป็นประชาธิปไตย อำนาจนั้นก็อยู่กับตัวแทนประชาชน อยู่ที่ว่า การนำเสนอนโยบายและกฎหมายนั้น ภาคประชาชนจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบายหรือกฎหมายได้อย่างไร และนี่จึงเป็นหน้าที่ของผมในการรายงานสถานการณ์ที่เกิดขึ้นให้ประชาชนได้เห็นใน ๒ เรื่องด้วยกัน

คือผมคิดว่า ต้องมองให้เห็นเชิงระบบและโครงสร้างของการละเมิดสิทธิมนุษยชนในบ้านเรา ทางตะวันตก คือพม่า ตะวันออกเฉียงเหนือ คือลาว กัมพูชา เวียดนามที่อพยพเข้ามา ส่วนทางใต้อาจจะไม่ได้มีปัญหาที่ชัดเจนเท่าใดนัก

ทั้งนี้ปัญหาของการเกิดผู้อพยพขึ้นอยู่กับปัจจัย ๒ ประการ ปัจจัยแรกคือกระแสโลกาภิวัตน์

สังคมเราแตกต่างจากสังคมเมื่อ ๒๐๐ ปีที่แล้ว แต่พื้นฐานก็คือดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นประเทศเพื่อนบ้านหรือแม้จะเป็นสังคมไทยก็ตามเป็นประเทศที่พัฒนาขึ้นหลังหมดยุคอาณานิคม ซึ่งต้องยอมรับว่าจิตสำนึกความเป็นรัฐชาติ ความเป็นชาตินิยมนั้นสูงมาก ในกรณีของเพื่อนบ้าน เช่น พม่า กัมพูชา ลาว มาเลเซีย นั้นเป็นเรื่องเข้าใจได้ว่า จิตใจเรื่องชาตินิยมนั้นเป็นจิตใจองอาจ กล่าวหาญที่ต่อสู้กับเหล่ามหาอำนาจ แต่สำหรับสังคมไทยที่ไม่เคยเป็นอาณานิคมมาก่อนก็แสดงให้เห็นพัฒนาการของความเป็นรัฐชาติ แม้ขณะที่เรากำลังก้าวเข้าสู่การเป็นรัฐประชาชาติ แต่ก็ยังไม่เข้าใจประเด็นความหลากหลาย

ทางชาติพันธุ์ ดังจะเห็นได้จาก กฎหมายหรือนโยบายต่างๆ ก็ยังยึดหลัก และแนวคิดเหมือนกับเมื่อ ๑๐๐ ปีที่แล้วอยู่นั่นเอง

งานวิจัยเรื่องเขตแดนของอาจารย์ธงชัย วินิจจะกุล ซึ่งเป็นงานวิจัย เมื่อ ๒๐ ปีที่แล้วบอกให้เราเห็นว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่มองเรื่องเขตแดนเป็นเรื่องความมั่นคง ดังนั้นพอเป็นเรื่องการอพยพในกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีประชากรอพยพเข้ามาด้วยความเดือดร้อนจากภัยสงคราม หรือต้องการ เคลื่อนย้ายผ่านประเทศไทยไปประเทศที่สาม เพื่อความมั่นคงในชีวิต ใน ครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นชาวโรฮิงญา ชาวกะเหรี่ยงอพยพจากภัยสงคราม หรือชาวปากีสถานอะมาดีเย์ที่กรรมการสิทธิฯ ได้เคยเข้าไปตรวจสอบ ก็ตกอยู่ ภายใต้ทัศนคติเรื่องเขตแดนเหมือนเมื่อ ๑๐๐ ปีก่อนทั้งสิ้น คือมองเป็นเรื่อง ความมั่นคง ถ้าใครล่วงล้ำเขตแดนมาถือว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงทั้งสิ้น เมื่อถือว่าเป็นภัย ก็ต้องถูกจับก่อน เมื่อถูกจับแล้ว ทัศนคติหรือมุมมองต่างๆ ก็เป็นไปอย่างที่เราเคยชินว่า ต้องให้การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม

แต่การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมนั้นก็ได้มองบนพื้นฐานของ สิทธิมนุษยชน เพราะสิทธิมนุษยชนนั้นเป็นเรื่องที่เขาเป็นเจ้าของเขาเอง มีความถูกต้องชอบธรรมที่เขาจะได้รับ แต่มนุษยธรรมในสังคมไทยเป็นเรื่อง มอบให้คนที่ต่ำต้อยกว่า ซึ่งมักจะก้าวข้ามหรือเมินเฉยต่อสิ่งที่เรียกว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ประเทศไทยที่ตอกย้ำด้วยเพลงชาติทุกเช้า ก็คือประเทศไทยที่ “รวม เลือดเนื้อชาติเชื้อไทย” มันตอกย้ำว่า คนไทยมีเชื้อชาติเดียว แต่จริงๆ แล้ว

แต่การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมนั้นก็ไม่ได้มอบ
บนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน เพราะสิทธิมนุษยชนนั้น
เป็นเรื่องที่เขาเป็นเจ้าของ เขาเข้าเจ้าของ มีความถูกต้อง
ชอบธรรมที่เขาจะได้รับ แต่มนุษยธรรมในสังคมไทย
เป็นเรื่องมอบให้คนที่ต่ำต้อยกว่า ซึ่งมักจะก้าวข้ามหรือ
เบียดเบียนสิ่งที่เรียกว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ถามว่า ในห้องนี้มีคนที่เชื้อชาติ ผมก็เป็นเจ๊กนะครับ นั่นหมายความว่า
ความเป็นคนไทยนั้นมีหลายเชื้อชาติ

เพราะฉะนั้นหลักคิดเรื่องเขตแดนหรือพรมแดน จะมองเห็นแต่เรื่อง
ความมั่นคงแห่งรัฐ จะมองการอพยพเป็นภัยต่อความมั่นคง เหมือนอย่าง
ที่ คุณวีระ สมความคิด ถูกรัฐบาลกัมพูชามองว่าเข้าไปเป็นสายลับ เป็นภัยต่อ
ความมั่นคง หรือมองผู้อพยพเป็นปัญหาเรื่องการค้ายาเสพติด หรือหัวหน้า
อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จ.เพชรบุรี มองพี่น้องกระเหรี่ยงแก่งกระจาน

ว่าเป็นพวกตัดไม้ทำลายป่า ช่างผสมกำลังอาวุธเพื่อต่อสู้กับรัฐบาลพม่า เป็นต้น

ทฤษฎีแบบนี้ควรจะเลิกไปได้แล้ว เรื่องเขตแดนต้องถูกทับด้วยหลักการสิทธิมนุษยชน ต้องถูกแทนด้วยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความ เป็นรัฐชาติแบบที่เป็นอยู่ในขณะนี้ไม่สามารถตอบปัญหาในสถานการณ์ ปัจจุบันได้ เพราะภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เราต้องยอมรับการเคลื่อนย้าย ของประชากร การปรับตัวสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนไม่ใช่ ทั้งหมดของการเป็นประชาคมอาเซียน ประชาคมอาเซียนต้องมองเรื่อง ผลประโยชน์เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่จะทำให้ความเป็นอาเซียน เกิดประโยชน์ต่อประชาชนด้วย หากมองทุกอย่างเป็นเรื่องความมั่นคง อย่างเดียว จะเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนสูงมาก ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม ซึ่งยังเป็นปัญหาอยู่ก็คือ กรณี ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ นี่เป็นประเด็น ที่รัฐไทยไม่ยอมรับจุดด้อยของกรอบคิดเรื่องรัฐชาติที่ยังผูกพันอยู่กับกระแส ชาตินิยม

ประการที่สอง เมื่อเป็นเช่นนี้ นโยบายหรือกฎหมายที่ออกมาจาก หน่วยงานความมั่นคง ไม่ว่าสภาพความมั่นคงแห่งชาติจะผ่านการมี เลขาธิการมากี่คน ไม่ว่ากระทรวงการต่างประเทศจะไปประชุมในระดับ นานาชาติกี่ครั้งก็ตาม ไม่ว่าจะได้ทำปฏิญญาของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชน เรื่องการยอมรับหรือไม่ยอมรับสนธิสัญญาผู้ลี้ภัย แต่เราก็จะยังติดพัน อยู่กับการใช้กฎหมายตรวจคนเข้าเมือง และใช้กองบัญชาการตรวจ คนเข้าเมือง (ตม.) เป็นเครื่องมือในการจัดการ อาจจะมีกระทรวงมหาดไทย อาจจะมีกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เข้ามา ร่วมทำงาน แต่ก็ไม่ได้มองถึงข้อจำกัดการทำงานที่ใช้กฎหมายฉบับเดียว คือกฎหมายตรวจคนเข้าเมือง

ฉะนั้น กรรมการสิทธิฯ ขอเรียนว่า เมื่อเราทำงาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ ชาวโรฮิงญา หรือชาวปากีสถานอะมาดีห์ หรือผู้อพยพอื่นๆ สิ่งที่เราพบ

ก็คือ ความไม่เข้าใจของฝ่ายความมั่นคง สภาความมั่นคงอาจจะมีความเข้าใจมากขึ้น แต่ฝ่ายทหารหรือมหาดไทย ยังขาดการยอมรับและปรับกฎหมายตรวจคนเข้าเมืองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ รวมไปถึงการใช้อำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยที่จะเข้ามาดำเนินการกระจายอำนาจการให้สัญชาติสู่ระดับพื้นที่ สถานะบุคคลต่อคนต่างชาติที่อพยพเข้ามานานและมีโอกาสได้รับสัญชาติก็ยังคงติดอยู่กับความคิดที่ว่ากลัวจะต้องเข้าข่ายการกระทำความผิดต่อความมั่นคงแห่งรัฐ จึงไม่ได้ทำให้สถานการณ์ในเรื่องสถานะของบุคคลที่อพยพเข้ามาและอยู่มานาน โดยเฉพาะในชั้นลูกหลานให้ได้รับสิทธิและสถานะบุคคลในฐานะคนไทยคนหนึ่งคลี่คลายหรือดีขึ้นได้เลย

กรรมการสิทธิฯ เข้าไปทำงานตรวจสอบทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ ตม. แต่สิ่งที่เราตอบเขาไม่ได้ก็คือ เมื่อเขาอัปเดตทางกฎหมาย อัปเดตเรื่องกำลังบุคลากรหรือขีดความสามารถเราจะให้เขาทำอะไร เพราะเขาเป็นผู้ปฏิบัติงานภายใต้กระทรวงเดียว เขาจึงต้องการการแก้ไขปัญหาลำนี้ในเชิงนโยบาย

จากการศึกษาปัญหาด้านนโยบายในการจัดการผู้อพยพจากภัยสงครามของกะเหรี่ยงอพยพโดยคณะนักวิจัยตอกย้ำว่า เรายังคงมีปัญหาด้านการจัดการเกี่ยวกับการอพยพที่ไม่ได้ยึดหลักสิทธิมนุษยชน แม้ว่าเราจะได้ไม่ได้ยอมรับอนุสัญญาว่าด้วยสถานะภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ. ๑๙๕๑ แต่เราได้ยอมรับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสิทธิพลเมืองแล้ว เราได้ยอมรับปฏิญญาอาเซียนที่ยึดหลักเรื่องสิทธิความเป็นพลเมืองและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่ในการบังคับใช้กฎหมายต่างๆ กลับไม่พยายามบังคับใช้ให้เป็นไปตามข้อตกลงที่เป็นพันธสัญญาระหว่างประเทศเหล่านี้เลย

ทั้งหมดที่กล่าวนานี้ คือการทำงานของคณะอนุกรรมการด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองซึ่งพยายามยกระดับการทำงานที่ไม่ใช่เพียงการตรวจสอบรายประเด็นเท่านั้น ไม่เช่นนั้นเราจะต้องเผชิญกับปัญหา

ข้าแล้วข้าอีก เพราะอย่างไรเสียเราก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเคลื่อนย้ายประชากรได้ และมีแต่จะมากขึ้นๆ แต่เราจึงพยายามนำเสนอในประเด็นของกฎหมายและนโยบายด้วย

ปัญหาความติดพันกับแนวคิดความเป็นรัฐชาติ ปัญหาเรื่องกฎหมายและนโยบายที่ยังไม่เข้าใจหลักสิทธิมนุษยชน แน่นนอนว่าเรื่องการอพยพเคลื่อนย้ายประชากรเป็นปัญหาที่สำคัญ แต่เรายังไม่ได้พูดถึงปัญหาอื่นๆ จากผลของแนวคิด กฎหมายและนโยบาย อาทิ เรื่องการรुकืบของกระแสนิยมเสรีนิยมในยุคโลกาภิวัตน์ที่เข้าไปละเมิดสิทธิในการทำกิน สิทธิในการจัดการทรัพยากรต่างๆ ข้ามพรมแดน จนทำให้ไม่สามารถอยู่ในพื้นที่เพื่อทำมาหากินและต้องตกอยู่ในภาวะเหลื่อมล้ำและยากจน ก็เป็นอีกสิ่งที่กรรมการสิทธิฯ เข้าไปตรวจสอบ

เพื่อให้ผู้อพยพ ผู้แสวงหาที่พักพิงเหล่านั้นไม่ถูกกระทำการละเมิด ข้ามพรมแดนโดยรัฐ การแก้ปัญหारेื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้อพยพและผู้ลี้ภัยจึงไม่ใช่แค่เพียงการบอกว่า “ถ้าเราดูแลเขาดี เดียวเขาจะอพยพมาเยอะ” นั่นไม่ใช่ หรือการบอกว่า “เราดูแลเขาดีกว่าคนไทยเสียอีก” นั่นก็ไม่ใช่ประเด็น เพราะเราพบว่า การอพยพที่เข้ามาอย่างต่อเนื่องของชาวโรฮิงญา ทำให้การจัดการใน ตม. ซึ่งมีเงื่อนไขคือ การกักตัวในระยะเวลาจำกัด ๑ - ๒ สัปดาห์นั้นต้องพบกับปัญหาว่ามีพื้นที่ไม่กว้างขวางเพียงพอ เมื่อเอาคนอพยพเป็นพันคนเข้ามาอยู่ในพื้นที่ที่ไม่กว้างขวางเพียงพอ คนดูแลน้อย งบประมาณน้อย ก็ลองนึกภาพดูว่าจะเกิดอะไรขึ้น เพราะเมื่อสถานที่ไม่เพียงพอ ผู้อพยพก็ต้องถูกแยกครอบครัว สามียู่ที่หนึ่ง ภรรยา กับลูกก็ถูกแยกไปอีกที่หนึ่ง ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิความเป็นครอบครัวตามมา

นโยบายการจัดการที่พักพิงชั่วคราวให้ดีกว่าห้องกักใน ตม. ขณะนี้ยังไม่เกิด ยังไม่ต้องพูดถึงกระบวนการคิดนอกกรอบ เพราะยังมองกันว่า หากดูแลดีจะเป็นเงื่อนไขให้คนอพยพเข้ามามากขึ้น แล้วเราจะทำอย่างไร

จึงจะทำให้กระแสด้านความคิดนโยบายและกฎหมายเปลี่ยนแปลง ทาง
กรรมการสิทธิ ซึ่งมีหน้าที่เสนอนโยบายและกฎหมายในเรื่องนี้ จึงมี
ข้อเสนอและเรียกร้องให้รัฐไทยมองให้เห็นสิ่งที่เรียกว่า พหุสังคมกับ
ความเป็นกฎหมาย ต้องมองในระดับภูมิภาค เพราะประเทศไทยประเทศ
เดียวแก้ไม่ได้ ความเป็นพหุสังคมกับกฎหมายนั้นเป็นสิ่งที่ยอมรับกัน
ทางสากล กล่าวคือ ความเป็นกฎหมายนั้นไม่ได้หมายความว่ากฎหมาย
เป็นใหญ่ เหมือนความเป็นหมอ ไม่ได้หมายความว่า หมอเป็นเทพเจ้า แต่
ต้องผูกพันกับคนและสังคม ดังที่สมเด็จพระราชบิดาฯ สอนนักศึกษาแพทย์
ที่ว่า “เราไม่ต้องการให้เธอเป็นหมออย่างเดียว แต่ต้องเป็นคนด้วย”

เพราะฉะนั้นกฎหมายกับภาคสังคมจึงต้องเกี่ยวพันกัน เป็นภาคบังคับ
ว่ากฎหมายจะอยู่อย่างโดดเดี่ยวไม่ได้ กฎหมายที่คิดถึงสังคม ต้องมีหลัก
๒-๓ ประการ อันเป็นที่มาที่ทำให้กรรมการสิทธิ ต้องเสนอต่อรัฐบาลและ
รัฐสภา

ประการแรก ต้องมองถึงการบังคับใช้กฎหมายที่คิดถึงสังคมที่มี
ความหลากหลายในเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม ถ้าเข้าใจหลักการเหล่านี้
การอ้างถึงเหตุผลต่างๆ ที่จะบอกว่า ทำดีแล้วจะมีคนอพยพมาเยอะ หรือ
การมองด้วยอคติต่างๆ ต้องหมดไป ต้องมีนโยบายในการทำงานร่วมกับ
องค์กรต่างๆ ให้ชัดเจน และต้องมีมุมมองเรื่องพหุสังคม

ประการที่สอง มองเรื่องกระบวนการทำงาน เพราะกฎหมายเกิดขึ้น
โดยรัฐ รัฐบาล รัฐสภา ในอดีตนั้น อำนาจรัฐใหญ่ที่สุด แต่เมื่อเราพัฒนา
กระแสประชาธิปไตย อำนาจรัฐไม่ได้ใหญ่ที่สุด กฎหมายต้องทำให้เกิด
ความเป็นธรรมโดยมีกระบวนการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน รับรู้ใน
ความเดือดร้อนของเขา รัฐมนตรีไปที่ค่ายอพยพ แคไปคุยกับผู้อพยพ
ชาวกะเหรี่ยง หรือไปคุยกับชาวโรฮิงญาก็จะรู้ทันทีว่า เขาเหล่านี้เป็นคน และ
เมื่อเห็นเขาเป็นคน ก็จะต้องรู้ว่า คนต้องการระดับมาตรฐานอย่างไร แต่นโยบาย
ของรัฐบาลที่ออกมา หรือพิจารณาเฉพาะเรื่องกฎหมายตรวจคนเข้าเมืองก็

จะรู้ทันทีโดยไม่จำเป็นต้องให้ใครไปบอกว่ากฎหมายตรวจคนเข้าเมืองนั้น
เท่ากับการผลักดันให้ ตม. เป็นคู่ขัดแย้งกับผู้อพยพ ดังนั้นกฎหมาย ตม.
อย่างเดียวไม่พอ ต้องมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่ยอมรับในหลักการของ
อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัยปี ค.ศ. ๑๙๕๑ ด้วย

ทำไมเราต้องทำตามกระแสต่างประเทศ เราทำไมไม่ได้ เพราะนี่คือ
กระแสโลกาภิวัตน์ ไร้พรมแดน การเคลื่อนย้ายประชากรนั้นเป็นเรื่องห้าม
ไม่ได้ การเคลื่อนย้ายทุนเป็นเรื่องห้ามไม่ได้ ไม่เช่นนั้นแล้วทำไมเราไม่ห้าม
ทุนเข้ามาในประเทศ ทั้งที่ทุนไม่ได้ดีกับคนไทยทั้งหมด ซึ่งการทำตาม
อนุสัญญาผู้ลี้ภัยก็ไม่ได้หมายความว่าเราต้องรับทั้งหมด แต่เราต้อง
พิจารณาและเลือกในสิ่งที่เราสามารถนำมาปฏิบัติได้

ปัญหานั้นเราต้องรับรู้ แต่เราจะไม่ย่ำเท้าอยู่กับปัญหา ต้องนำเสนอ
เชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหา ต้องนำเสนออุปสรรคในการแก้ปัญหาใน
พื้นที่ เพราะฉะนั้นภาคประชาชนต้องลุกขึ้นมามีส่วนร่วมในการนำเสนอ
ต้องลุกขึ้นมาทำให้ฝ่ายรัฐเกิดความเข้าใจ ฝ่ายรัฐเองก็ต้องมองว่า นี่ไม่ใช่
การก่อวินาศกรรมหรือก่อความรุนแรง ซึ่ง กสม. จะเป็นคนกลางในการรับฟัง
ทั้งสองระดับ

และในฐานะที่เราเป็นองค์กรกลาง และแม้การเมืองไทยจะอยู่
ภายใต้การปกครองของคณะรัฐประหารมาตั้งแต่วันที่ ๒๒ พฤษภาคม
๒๕๕๗ ทำให้คณะรัฐประหารมีอำนาจเบ็ดเสร็จ กสม. ก็จะเป็นคนกลางใน
การนำเสนอต่อรัฐบาลและรัฐสภา

เพราะไม่ว่าจะในสถานการณ์ไหน คำถามที่เรามีก็คือ เราจะปล่อยให้
ให้ผู้อพยพ ผู้ลี้ภัย ถูกละเมิดสิทธิในช่วงสถานการณ์การเมืองไทยเป็นเช่นนั้น
หรือไม่ ในเมื่อปัญหานี้เป็นปัญหาที่สำคัญต่อมนุษยชาติในดินแดน
สุวรรณภูมิแห่งนี้

าย ที่ปักกิ่ง

ยสงคราม

งหาที่ลภัย

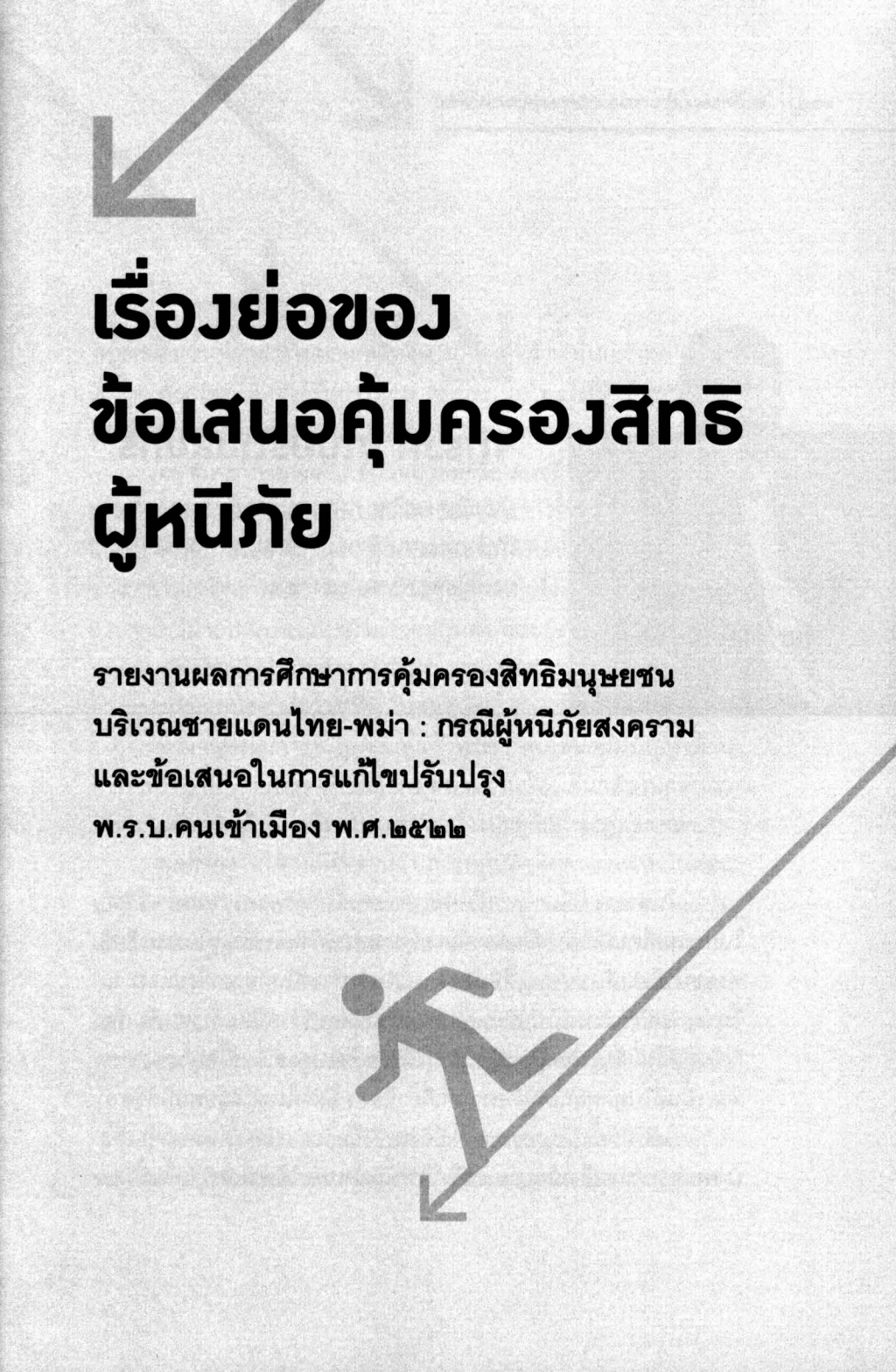
ายน 2

เรื่องย่อของ ข้อเสนอคุ้มครองสิทธิ ผู้หนีภัย

รายงานผลการศึกษาศึกษาการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
บริเวณชายแดนไทย-พม่า : กรณีผู้หนีภัยสงคราม
และข้อเสนอในการแก้ไขปรับปรุง
พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒

จตุรงค์ บุญยรัตนสุคนธ์

หัวหน้าคณะวิจัย 'นโยบายการคุ้มครอง
สิทธิมนุษยชนบริเวณชายแดนไทย-พม่า :
กรณีผู้อพยพจากภัยสงคราม'

ในช่วง ๓ ปีที่ผ่านมา มีเหตุการณ์การลี้ภัยสู้รบของชาวพม่าเข้ามาในประเทศไทยนับเป็นหมื่นคน คณะอนุกรรมการด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเห็นว่า ประเด็นเรื่องการลี้ภัยสู้รบจะเป็นปัญหาที่รุนแรงมากขึ้น เพราะสถานการณ์ในประเทศพม่าขณะนั้นค่อนข้างหนัก และหมอชินเทียก็เป็นผู้หนึ่งที่เข้ามาร้องเรียนกับ กสม. ให้ช่วยเข้าไปดูแลเรื่องนี้ อนุกรรมการฯ จึงลงพื้นที่ไปพูดคุยกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงไปดูแลผู้อพยพด้วย

หลังจากนั้น อนุกรรมการฯ มีข้อสรุปร่วมกันว่า น่าจะต้องทำวิจัยเพื่อนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบาย ผมจึงได้รับมอบหมายให้ทำงานวิจัยชิ้นนี้โดย

ตั้งประเด็นว่า ทำอย่างไรจะดูแลสิทธิของผู้ลี้ภัยที่เข้ามาในประเทศไทยให้ดีที่สุด พวกเขามีสิทธิได้รับการดูแล แม้ประเทศไทยไม่ได้เป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ปี ค.ศ.๑๙๕๑ ก็ตาม

ความพยายามหาคำตอบและจัดทำข้อเสนอนี้ เรามีหลักอยู่อย่างหนึ่งคือ ไม่ผลักดันผู้ลี้ภัยกลับไปสู่อันตราย และเราก็ใช้หลักนี้เป็นจุดตั้งต้นในการทำวิจัย โดยสำรวจดูว่า ผู้ลี้ภัยสงครามได้รับการดูแลอย่างไรจากทางการไทย ซึ่งเราพบว่า พวกเขามาอยู่ในที่พักพิงชั่วคราว ซึ่งตั้งขึ้นแบบง่ายๆ โดยฝ่ายปกครองและฝ่ายความมั่นคง และยังพบความพยายามผลักดันผู้ลี้ภัยกลับประเทศจากการประสานโดยทหารของทั้งสองฝั่งโดยอ้างว่า เหตุการณ์สงบแล้ว ทั้งที่ยังไม่สงบจริง

ทางอนุกรรมการฯ ไปตามดูแล้วพบว่า คนเหล่านี้มีปัญหาด้านสุขภาพ ความปลอดภัย หรือมีผู้อพยพบางส่วนต้องเดินกลับไปกลับมา เพราะไม่ยอมอาศัยในค่ายที่ทางการตั้ง เขาจึงไปอยู่กันตามหุบเขา ฯลฯ

สุดท้ายงานวิจัยนี้มีข้อสรุปว่า การปฏิบัติของทางการไทยไม่ค่อยเป็นไปตามหลักสากลเท่าไร พร้อมกับมีข้อเสนอเชิงนโยบายรวม ๑๒ ข้อ เพื่อแนะว่า รัฐบาลควรทำอะไร และต้องดูแลอย่างไร (ดูล้อมกรอบ)

รายงานผลการศึกษาการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนบริเวณชายแดนไทย-พม่า : กรณีผู้หนีภัยสงครามและข้อเสนอในการแก้ไขปรับปรุง พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒ ฉบับนี้ กสม.ได้จัดทำขึ้นในรูปแบบอินโฟกราฟิกแล้ว และเปิดให้ดาวน์โหลดได้ฟรี

สุดท้ายนี้ อยากจะย้ำถึงข้อเสนอหนึ่งว่า ขณะนี้ไทยไม่ได้เป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ปี ค.ศ.๑๙๕๑ หากไทยให้การรับรอง

อนุสัญญา การแก้ปัญหา ก็จะเป็นไปตามกรอบของกฎหมายมากกว่าที่จะเป็นไปตามกรอบนโยบายของรัฐบาลแต่ละยุคสมัย จึงเป็นเรื่องสำคัญมากในการเป็นภาคีของอนุสัญญานี้ และผลจากงานวิจัยนี้ เราจึงตั้งคณะทำงานขึ้นมา เพื่อศึกษาว่า เราจะปรับปรุงกฎหมายภายในอย่างไร รวมทั้งขั้นตอนที่จะให้รัฐไทยรับรองอนุสัญญานี้ด้วย

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์เปลี่ยนไปมาก โดยเฉพาะในทางการเมืองไทยหลังการรัฐประหาร แต่ไม่ว่าใครจะขึ้นมาเป็นรัฐอธิปัตย์ เราก็อยู่ภายใต้บริบทโลก เราลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนรวมแล้ว ๗ ฉบับ ปัญหาเรื่องผู้ลี้ภัยก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เราต้องดูแลและควรเข้าเป็นภาคี แต่แม้เราไม่ได้เป็นภาคี เราก็ต้องปฏิบัติตามหลักสากลในอนุสัญญาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ลี้ภัย กสม. อาจต้องใช้หลักนี้ในการทำงาน ไม่จำเป็นต้องรอให้รัฐรับรองอนุสัญญาผู้ลี้ภัยก่อน เราสามารถทำงานได้เลย

โดยการขับเคลื่อนนั้น เรามี กสม. เป็นองค์กรอิสระภายใต้รัฐธรรมนูญ แม้ประเทศไทยกำลังอยู่ระหว่างการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ยังไม่ทราบว่าหน้าตาจะออกมาอย่างไร องค์กรอิสระจะถูกยุบรวมหรือยกเลิกไหม เป็นสถานการณ์ที่เราได้แต่รอนิ่งๆ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้น เราอาจอยู่ในฐานะที่เป็นฝ่ายรับ (passive) มากเกินไป เราควรต้องรวมตัวกัน คุยกัน และเสนอแนะว่า จะเอาอย่างไรเรื่องสิทธิมนุษยชน เราควรมีกฎกติกาติดตามตรวจสอบเรื่องนี้หรือไม่ อย่างไร ผมไม่คิดว่ามีคำตอบอื่นนอกจากต้องทำเรื่องนี้ต่อไป เพราะไทยมีการละเมิดสิทธิมาก หากเราไม่มีกลไกหรือหน่วยงานมาตรวจสอบก็จะหาคนมาลงโทษไม่ได้ อย่างน้อยกรอบทางกฎหมายหรือสถานะขององค์กรจะเป็นอย่างไรนั้นเป็นเรื่องที่เราเสนอได้ มีคนเสนอว่า กสม. ควรรวมกับผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น นี่ก็เป็นแนวคิดหนึ่ง แต่ไม่ว่าจะอย่างไร ถ้าเราทำงานด้านสิทธิ นักสิทธิฯ ต้องรวมกัน คุยกัน และมีข้อเสนอ เราต้องรุกไปข้างหน้า หรือ proactive ไม่ใช่ passive หรือรอฟังอย่างเดียว

ข้อเสนอแนะต่อทำหที่ีเหมาะสมของประเทศไทย

๑. ประเทศไทยควรเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ. ๑๙๕๑ และควรบัญญัติกฎหมายภายในว่าด้วยเรื่องผู้ลี้ภัย ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยมีกรอบที่ชัดเจนในการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนต่อผู้ลี้ภัย และเป็นไปตามข้อเสนอแนะที่ประเทศไทยได้รับหลังจากการนำเสนอรายงานประเทศต่อที่ประชุมคณะทำงาน Universal Periodic Review (UPR) ของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ
๒. ประเทศไทยควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ ให้สอดคล้องกับสิทธิในการขอลี้ภัยและหลักการไม่ส่งผู้ลี้ภัยกลับไปสู่อันตราย
๓. นโยบายการส่งบุคคลออกนอกประเทศของประเทศไทยนั้นต้องสอดคล้องกับหลักการไม่ส่งผู้ลี้ภัยกลับไปสู่อันตราย ไม่ว่าจะเป็นกรณีส่งผู้ลี้ภัยการสู้รบจากพม่าหรือประเทศอื่นๆ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องจัดทำรายงานการประเมินสถานการณ์ความปลอดภัยในพื้นที่ที่ผู้ลี้ภัยหรือหนีภัยการสู้รบจะกลับไปอยู่อย่างรอบด้าน
๔. ประเทศไทยควรพัฒนาการปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยในค่ายให้ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการจัดการศึกษา การบริการสุขภาพ ชีวิตความเป็นอยู่และสิทธิในการทำงาน
๕. ประเทศไทยจะส่งผู้ลี้ภัยกลับประเทศต้นทางต่อเมื่อประเทศต้นทางนั้นปลอดภัยสำหรับผู้ลี้ภัย ทั้งในแง่ภัยจากการสู้รบและกับระเบิด อีกทั้งประเทศต้นทางมีความพร้อมในด้านระบบโครงสร้างพื้นฐาน การบริการด้านต่างๆ เช่น การศึกษา การบริการสุขภาพ สวัสดิการและมีการจัดเตรียมกลไกเพื่อการรักษาสันติภาพที่เหมาะสม
๖. รัฐบาลไทยควรเข้ามามีบทบาทในการเตรียมความพร้อมให้ผู้ลี้ภัยก่อนการเดินทางกลับโดยจัดโครงการต่างๆ เช่น การพัฒนาศักยภาพผู้ลี้ภัยการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี
๗. หากผู้ลี้ภัยหรือหนีภัยการสู้รบตัดสินใจเดินทางกลับมาตุภูมิเดิมด้วยความสมัครใจ รัฐบาลไทยควรเชิญหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนเข้าเป็นสักขีพยานในการเดินทางกลับ อีกทั้งองค์กรที่เป็นสักขีพยานเหล่านั้น

อาจพิสูจน์ความสมัครใจในการเดินทางกลับของผู้ลี้ภัยเหล่านั้น อย่างไรก็ตามจะต้องคำนึงถึงการประกันความปลอดภัยและการเดินทางกลับอย่างมีศักดิ์ศรีในดินแดนนั้น

๘. ในทางกลับกัน หากไม่สามารถดำเนินการส่งกลับมาตุภูมิเดิมด้วยความสมัครใจได้ รัฐบาลไทยควรพิจารณาให้สิทธิอาศัยอยู่ชั่วคราวอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อรอการส่งกลับพม่าเมื่อสถานการณ์ภายในพม่ามีความปลอดภัย ซึ่งสามารถกระทำได้ภายใต้พระราชบัญญัติคนเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๗ กล่าวคือ ให้อำนาจรัฐมนตรีโดยการอนุมัติของคณะรัฐมนตรีเป็นกรณีพิเศษเฉพาะเรื่องที่จะให้คนต่างด้าวผู้ใดอยู่ในประเทศไทยอย่างถูกกฎหมาย โดยยึดหลักการพื้นฐานในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด เพื่อคงไว้ซึ่งการเคารพหลักการไม่ผลักดันกลับไปสู่อันตราย
๙. ปัจจุบันประเทศไทยมีกลไกความสัมพันธ์แบบทวิภาคีกับพม่าหลายกลไก คือ คณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาค (Regional Border Committee – RBC) คณะกรรมการการค้าร่วม (Joint Trade Commission – JTC) คณะกรรมาธิการร่วม (Joint Commission – JC) และคณะกรรมการเขตแดนร่วม (Joint Boundary Committee – JBC) โดยกลไกเหล่านี้มีตัวแทนฝ่ายรัฐเข้าไปเป็นคณะกรรมการ แต่ยังขาดกลไกในการดูแลปัญหาผู้ลี้ภัยจากชายแดน จึงควรมีคณะกรรมการขึ้นมาอีกชุดหนึ่ง คือ คณะกรรมการสถานภาพผู้ลี้ภัยจากการสู้รบประจำจังหวัด (PAB) ให้มีบทบาทหน้าที่ในการติดตามและประเมินสถานการณ์ตามแนวชายแดน รวมทั้งสำหรับผู้ลี้ภัยที่เดินทางเข้ามาใหม่ ควรได้รับการพิจารณาคัดกรองจากคณะกรรมการชุดนี้ ควรเปิดให้องค์กรภาคประชาสังคมที่มีความเชี่ยวชาญด้านผู้ลี้ภัยเป็นคณะกรรมการด้วย
๑๐. รัฐบาลควรเพิ่มข้อพิจารณาการให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยจากการสู้รบจากเดิมที่รัฐจะรับให้ความช่วยเหลือเฉพาะผู้ลี้ภัยความตายที่หนีภัยจากการสู้รบที่เป็นภัยถึงแก่ชีวิตโดยตรงอันเนื่องมาจากสงครามเท่านั้น ซึ่งควรเพิ่มการพิจารณารวมไปถึงผู้ที่หนีภัยความตายในรูปแบบอื่นด้วย

เช่น ภัยจากการถูกบังคับเกณฑ์แรงงาน ซึ่งการคุกคามดังกล่าวนำไปสู่ การทารุณร่างกายและเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นรุนแรง สมควร ได้รับการคุ้มครองดูแลเช่นเดียวกับผู้ลี้ภัยจากการสู้รบด้วย เนื่องจากเป็นภัยที่เป็นอันตรายถึงชีวิตเช่นกัน

๑๑. รัฐบาลควรมีบทบาทในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการ สถานการณ์ของผู้ลี้ภัยการสู้รบเชื้อชาติต่างๆ ที่มาเข้ามาในประเทศไทย ทั้งในส่วนของผู้ที่พักพิงชั่วคราว ๙ แห่งและผู้ลี้ภัยการสู้รบที่อยู่นอกพื้นที่พักพิงชั่วคราว ที่ใช้ชีวิตร่วมสังคมเดียวกันกับประชาชนไทย เพื่อความเข้าใจอันดีของประชาชนทั้งสองประเทศ ซึ่งหากกลไก ของสังคม เช่น นักวิชาการ สื่อมวลชน ภาคธุรกิจ และประชาชนมีความ เข้าใจที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงแล้วย่อมจะเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้รัฐบาลวางนโยบายที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้

๑๒. สภาความมั่นคงแห่งชาติ และสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ควรกำหนด แนวทางแก่เจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ ใน ทางที่จะเคารพหลักการไม่ผลักดันชาวพม่าที่ลี้ภัยการสู้รบกลับไปเผชิญ กับอันตรายที่จะเกิดขึ้น

วีรวิชญ์ เรียร์ชัยนันท์

ผู้อำนวยการองค์กรเพื่อผู้ลี้ภัยไทย (TCR)

การแก้ไขปัญหारेื่องคนหนีภัยเข้ามาในประเทศไทย จะพบว่า มีปัญหากรอบวิธีการจัดการ จึงจำเป็นต้องมีการนำกรอบกฎหมายเข้ามาใช้บริหารจัดการ แต่ประเทศไทยเรายังไม่ได้เป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสถานะภาพผู้ลี้ภัย และปัจจุบันเราใช้ พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒ แต่ด้วยข้อจำกัดและความไม่ชัดเจนในกฎหมาย ทำให้ผู้ลี้ภัยทั้งจากพม่าและประเทศอื่นที่เข้ามาในประเทศไทยกลายเป็นคนหลบหนีเข้าเมือง ไม่ได้ขอเข้าเมืองโดยถูกกฎหมาย หรือบางคนเข้าถูกช่องทางแต่เป็นวีซ่าอีกประเภทหนึ่ง เช่น วีซ่าท่องเที่ยว ดังนั้น อนุกรรมการฯ จึงตั้งคณะทำงานขึ้นมาชุดหนึ่ง ทำงานร่วมกันระหว่าง กสม.และหน่วยราชการ เช่น ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง กระทรวงยุติธรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและ

ความมั่นคงของมนุษย์ สถาบันการศึกษาและภาคประชาสังคม โดยช่วยกันวิเคราะห์ว่า พ.ร.บ.คนเข้าเมืองนั้นมีปัญหาอย่างไร รวมถึงศึกษาว่าประเทศต่างๆ เขาทำอย่างไรกันบ้าง

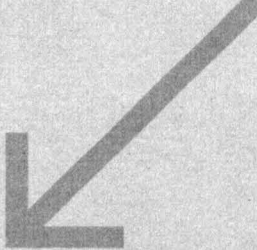
เราพบว่า ประเทศอื่นๆ โดยส่วนใหญ่มีกฎหมายดูแลผู้ลี้ภัย โดยเฉพาะ อีกส่วนที่ใช้ในการจัดการแม้ไม่มีกฎหมายเฉพาะ แต่ก็มีเพิ่มเติม พ.ร.บ.คนเข้าเมืองให้มีความชัดเจน โดยระบุเลยว่า ประเภทหนึ่งของการเข้าเมือง คือการลี้ภัย

โดยประเทศที่แก้ พ.ร.บ.คนเข้าเมือง และให้สิทธิในการลี้ภัยนั้น ตัวอย่างสำคัญคือ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเราใช้ดูเป็นตัวอย่างเพื่อนำมาปรับปรุง พ.ร.บ.ของไทยด้วย

ทั้งนี้ ตัว พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ.๒๕๒๒ นั้น คณะทำงานมีข้อเสนอในการแก้ไขเพิ่มหลายมาตรา อาทิ

๑. การนิยามคำว่าผู้ลี้ภัยว่า หมายถึงบุคคลที่หนีภัยการประหัตประหารเข้ามา จะโดยเหตุความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ ความคิดเห็นทางการเมืองของกลุ่มเฉพาะ หรือไม่สามารถกลับไปประเทศต้นทางได้ด้วยเหตุผลความหวาดกลัว ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ
๒. การอนุญาตให้อยู่ชั่วคราว คราวละ ๑ ปี ให้มีคณะกรรมการพิจารณาเพิ่มเติมจากคณะกรรมการตรวจคนเข้าเมืองที่มีอยู่แล้ว โดยมีหน่วยงานสิทธิฯ ร่วมด้วย
๓. แก้ไขเรื่องค่าธรรมเนียม เนื่องจากพวกเขาไม่มีศักยภาพทางการเงินมากนัก จึงควรได้รับการยกเว้น
๔. ยกเว้นโทษสำหรับการไม่มีเอกสารการเข้าเมืองที่ถูกต้อง เพราะคนหนีตายมา อาจไม่ทันได้เตรียมการ เป็นต้น

รายงานจากพื้นที่

**การให้ความช่วยเหลือ
และปกป้องคุ้มครองสิทธิ
ผู้อพยพชาวโรฮิงญา
และกลุ่มคนไม่ทราบสัญชาติ**

ช่วงเป็นนักศึกษาได้อ่านหนังสือของนักมานุษยวิทยาชาวอินเดียท่านหนึ่ง เรื่อง *Modernity At Last* พูดเรื่องกระแสการขยายภาพโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้น การเคลื่อนย้ายของผู้คนทั้งเหตุผลด้านเศรษฐกิจ ภัยสงครามและการประหัตประหาร ช่วงแรกยังไม่ค่อยอินกับสิ่งที่เกิดขึ้น จนกระทั่งได้ความรู้จากการอ่านและการทำงาน เวทีวันนี้เป็นเวทีที่จะพูดถึงประสบการณ์ที่จับพลัดจับผลูมาทำงานด้านนี้ ทั้งที่งานหลักเราไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องผู้ลี้ภัย แต่สถานการณ์ของการรองรับผู้ลี้ภัยทางพื้นที่ภาคใต้ยังไม่ชัดเจน วันนี้น่าจะทำให้ชัดมากขึ้น

อยากเริ่มต้นด้วยการตั้งคำถามว่า การเคลื่อนของผู้คนภายใต้กระบวนการโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นส่งผลต่อกฎเกณฑ์ระบบระเบียบของชาติ ยิ่งเราทำให้โลกแคบลง เราก็ยิ่งเห็นว่าความเคร่งครัดของกฎเกณฑ์

ชากี๋ย พักภัยคุมพล

ผู้ดำเนินการอภิปราย

ของรัฐบาลยิ่งเข้มข้นมากขึ้น อยากขยายต่อจากที่หมอนรินทร์พูดว่า กระแสชาตินิยมไม่ได้เกิดขึ้นในภูมิภาคนี้อย่างเดียว ประเทศอาณานิคมต่างๆ ก็มีปัญหานี้ ยุโรปเองก็เช่นกัน ผลที่ตามมาคือคนจำนวนหนึ่งที่มีความจำเป็นต้องเคลื่อนย้ายออกจากภูมิลำเนาตัวเองไปอีกที่ต้องเจอกับความเคร่งครัดของรัฐบาลของพื้นที่ปลายทางหรือทางผ่าน อยากเริ่มที่อาจารย์อิสมาแอณ คุยหลังจากสองปีที่ผ่านมา มีการจับกุมชาวโรฮิงญาที่ด่านสะเดาและปาดังเบซาร์ เพื่อให้เห็นภาพผู้ลี้ภัยภาคใต้ให้ชัดขึ้น

ในเรื่องของการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมนั้น ขณะนี้ไม่ได้มีแต่ภาครัฐเท่านั้นที่เข้าไปแก้ปัญหาผู้ลี้ภัยภาคประชาสังคมก็เป็นกลุ่มที่ได้รับปัญหาและผลกระทบ และคนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงก็คือชาวบ้านธรรมดา เพราะมีคนที่มีภัยเข้ามาอยู่ในชุมชนของเรา คนกรีดข่าก็ไม่สามารถไปกรีดข่าได้ ด้วยความกลัว ไม่ว่าจะมาจากเหตุผลอะไรก็ตาม จึงอยากให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

ในส่วนในพื้นที่จังหวัดสงขลา เราเคยเสนอให้มีคณะกรรมการหลายภาคส่วนเข้ามาร่วมแก้ปัญหาเหล่านี้ และก็ได้รับการตอบรับจากศอ.บต. แล้ว เราจะให้ ตม. เข้ามาดูแลอย่างเดียวกันไม่ใช่แนวทางที่ควรจะเป็น เพราะภาครัฐมีข้อจำกัด ขณะที่ภาคประชาสังคมนั้นมีจุดเด่นในหลายเรื่องซึ่งจะช่วยเข้ามาแก้ปัญหาได้ เพราะงานด้านสิทธิมนุษยชนนั้น

อิสมาแอณ หมัดอะดำ

เครือข่ายช่วยเหลือโรฮิงญา จังหวัดสงขลา

ไม่จำเป็นต้องให้เป็นหน้าที่ของภาครัฐ หรือของ กสม. เท่านั้น

ที่สำคัญก็คือ ภาคประชาสังคมเล็งเห็นความสำคัญของมนุษย์ ในศาสนาอิสลามนั้นให้ค่าความเป็นมนุษย์เหมือนกัน ความแตกต่างของมนุษย์ที่มีอยู่นั้นก็เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ไม่ใช่สิ่งที่จะเอามาเป็นอคติต่อกัน

ตั้งแต่ปีที่แล้วมาจนถึงปีนี้ ปัญหาที่เราช่วยเหลืออยู่ก็คือเรื่องของการอุปโภคบริโภค อาหารที่มีค่ามากที่สุด คืออาหารมื้อแรก บางคนได้รับแล้วไม่อยากทานเลย เพราะกลัวจะหมด กลัว เพราะไม่รู้ว่าว่าเมื่อเย็นจะมีกินหรือไม่ การให้ความช่วยเหลือต้องช่วยเมื่อเขาเดือดร้อนจึงจะมีคุณค่ามากที่สุด เข้าไปช่วยที่ ตม. ก็ได้ หรือเข้าไปขณะที่ถูกควบคุมตัวอยู่ที่สถานีตำรวจภูธร หรือขณะที่เขากำลังคัดแยกกันอยู่ก็ได้ ช่วงเวลาตรงนี้มีค่ามากที่สุด

ช่วงเวลาต่อมา คือเมื่อจับกุมแล้วส่งขึ้นศาล บางทีนั้นผู้ต้องกักยังไม่ได้อ่านข่าวเลย เราก็ไม่รู้ว่าตรงนี้เป็นหน้าที่ของใคร แต่ที่เราเจอมา บางทีผู้ต้องกักอดอาหาร ปัญหาเหล่านี้เราจะแก้ได้อย่างไร ผมเองก็ยังไม่เจ้าภาพไม่ได้

เรื่องที่เป็นปัญหาพอสมควร คือเรื่องของการบริหารจัดการการช่วยเหลือ ตอนนี้ได้ถูกลานจอตระกกรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลามีสื่อผ้าเก่าๆ อยู่เยอะมาก เป็นตัวอย่างของปัญหาการจัดการที่ขาดความเป็นเอกภาพและซ้ำซ้อน องค์กรที่หนึ่งช่วยแล้ว องค์กรที่สองก็เข้าไปช่วยในเรื่องเดิมอีก เราจะทำอย่างไรให้มีการบริหารจัดการที่เป็นเอกภาพและสอดคล้องกันทั่วประเทศ

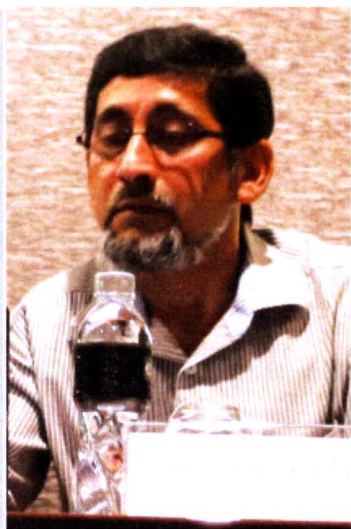
ประการต่อมาคือการรักษาพยาบาลกลุ่มผู้ลี้ภัยและกลุ่มเคลื่อนย้ายแรงงานที่เราพบเจอบ่อยๆ ก็คือ เมื่อไม่สบาย แล้วใครจะพาไปโรงพยาบาล หลายองค์กรที่เข้าไปช่วยเหลือผู้ต้องกัก เข้าไปโดยไม่ประสงค์ดี ไม่ว่าจะเป็นการใส่ใบเลี้ยงย ใสโทรศัพท์เข้าไป สร้างปัญหาความไว้วางใจให้กับภาครัฐ เราจึงต้องมีกระบวนการสร้างความไว้วางใจ เพราะไม่เช่นนั้นเราจะกลายเป็นผู้ต้องหา

เรื่องต่อมา ตอนที่จับกุมใหม่ๆ เมื่ออยู่ในห้องกัก การแจกเสื้อผ้าและอุปกรณ์ที่จะใช้ก็มีระบบระเบียบ ตาม. เองก็ไม่ได้กีดกันเรื่องการใช้เสื้อผ้าที่จะไปประกอบศาสนกิจ ต่อมาก็มักมีการใช้ผ้าถุงไปผูกเพื่อหลบหนี กลายเป็นว่า เสื้อผ้านั้นไปก่อให้เกิดปัญหาอีก

อีกเรื่อง คือเรื่องความเข้าใจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิต บางคนอาจจะเห็นว่า คนโรฮิงญามีความเห็นแก่ตัว เราเป็นเอ็นจีโอในพื้นที่เราก็เข้าใจได้ ว่าเขามาจากพื้นที่ที่ต้องเอาตัวรอด สิ่งเหล่านี้ก็ต้องมีการอบรมเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกัน

อย่างเช่นเมื่อมีเหตุประท้วง เราก็ต้องรีบไปทำความเข้าใจกับ ตม. และควรตระหนักว่า การไปเจรจาแต่ละครั้ง ควรจะไปเจรจาในช่วงที่เขาพร้อม หรืออยู่ในอารมณ์ที่พร้อมจะเจรจาได้

อย่างไรก็ตาม เป็นห่วงเรื่องการละเมิดสิทธิโดยชุมชนมากที่สุด เพราะมนุษย์ไม่รู้ถึงสิทธิและศักดิ์ศรีของมนุษย์ด้วยกัน นอกจากนี้ยังเห็นว่า จำเป็นต้องตั้งคณะกรรมการร่วมในการแก้ปัญหาการจัดการขณะอยู่ในห้องกัก คณะกรรมการร่วมต้องเข้าไปดูแลคุณภาพชีวิต รวมถึงดูแลทางจิตวิญญาณซึ่งเป็นประเด็นที่ยังไม่มีการพูดถึงด้วย

จริงๆ การผลักดันโรฮิงญาออกมานั้นมีมาหลายปีแล้ว แต่เหตุการณ์เมื่อปี ๒๕๕๖ ที่มีชาวโรฮิงญา ๒,๐๐๐ คน อพยพเข้ามาพร้อมๆ กัน ตามชายฝั่งทั้งหมด เป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลทำให้เกิดการตั้งคำถามว่าเข้าข่ายการค้ามนุษย์หรือไม่ การหนีตายมาที่บ้านโดยสมัครใจ และระหว่างทางมีเรือมารับ มีคนกลาง หรือตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุด กรณีเมื่อต้นปีที่มีการส่งกลับ แล้วเกิดวงจรอุบาทว์ทำให้กลับมาอีกรอบหนึ่ง กรณีแบบนี้เราจะไม่เรียกว่าการค้ามนุษย์หรือ หรือมันไม่เข้าข่ายการค้ามนุษย์ เพราะเราไม่ยอมรับ ด้วยเกรงว่าจะเสียหายกับภาพลักษณ์ประเทศ จึงเก็บปัญหาไว้ได้พรมกันแน่

เมื่อต้นปีผมไปดูงานด้านสิทธิมนุษยชน กรณีซีเรีย เมื่อกลับมาถูกเรียกให้ไปดูคนใช้ชาวโรฮิงญาที่อาคารหนัก ๒๐ กว่าคน ทั้งหมดนี้ไม่ได้

นพ.อนันตชัย ไทยประทาน

ที่ปรึกษาสมาคมจันทร์เสี้ยวการแพทย์และสาธารณสุข

อยู่ที่ ตม.จึงไม่ได้ถูกนำตัวส่งโรงพยาบาลตั้งแต่ต้น พวกเขาเป็น ๒๐ คน
ที่ตกหล่นอยู่ในสวนยาง ชาวบ้านที่อำเภอสะเดาเป็นคนไปพบ แล้วหามา
ไว้ที่มีสยิด หลังจากที่ยกก่อนหน้านั้นมีเหตุการณ์ใหญ่ คือการทลายค่ายบน
ภูเขาซึ่งลี้กลอบกักตัวชาวโรฮิงญา ๔๐๐ กว่าคนไว้ที่นั่น หลังจากทลายค่าย
ทางการเอาพวกเขามากักกันต่อ ตอนที่ไปทลายค่าย เราได้เข้าไปเก็บภาพ
ตรงนั้น มันเป็นสภาพของสถานที่กักกันที่มีสภาพคล้ายเล้าไก่ อยู่ในที่แคบๆ
ไม่สามารถขยับตัวได้ กินข้าวได้ไม่เต็มที่ และต้องอยู่ตรงนั้นประมาณ
๓-๔ เดือน กรณี ๔๐๐ คนนั้น มีคนตายเนื่องจากการขาดอาหารมานาน
ถูกทรมาน สภาพอากาศร้อน หลายคนแขนขาสืบเดินไม่ได้ และเดินที่ที่
คับแคบอย่างยิ่งในค่าย รวมแล้วมีผู้เสียชีวิต ๕ ราย โดยแพทย์ระบุสาเหตุ
การตายว่า 'ติดเชื้อในกระแสเลือด' ทั้งสิ้น

ช่วงนั้น อ.อมรา พงศาพิชญ์ และคณะ ลงมาเยี่ยมพอดิ เราจึงเห็นร่วมกันว่า จะต้องคิดกลไกขึ้นมาดูแลคนที่ไม่ได้อยู่ในระบบ ทางเราก็ได้ร่วมกับทางสำนักจุฬาราชมนตรีซื้ออุปกรณ์ต่างๆ มาฟื้นฟู จนทำให้พวกเขา มีเรี่ยวแรงและสามารถเดินได้ และให้ญาติมารับกลับไปจนตอนนี้เหลือ ๕ คนที่ไม่มีญาติพี่น้อง และยังไม่ได้เข้า ตม. นี่เป็นระบบที่เรากับชาวบ้าน ร่วมกันดูแล

สภาพที่เห็นก็เป็นเช่นนี้ นี่คือปัญหา กรณีพิการหนักๆ เช่น กรณี รอคว่าเมื่อสองเดือนที่แล้ว มีผู้เสียชีวิต ๑ ราย บาดเจ็บรักษาตัวในไอซียู ๑๑ ราย มีรายที่ต้องรักษาตัวแบบติดเตียงอยู่ ๔-๕ คน ซึ่งปัจจุบันเริ่มรู้สึกตัวแล้ว แข็งแรงขึ้นแล้วจากการกายภาพบำบัด คนเหล่านี้จะเอาเขาไปไว้ไหน หากเขาเป็นผู้พิการ จะเอาเขาไปไว้ที่ ตม. เลยหรือ เรายังไม่มีระบบ บ้านพักตรงกลาง หรือ Mid-Way Home ที่จะดูแลคนเหล่านี้หลังจากออกจากโรงพยาบาลแล้ว จะเอาไปไว้ที่มีสยิดที่ดูแลอยู่ เขาก็ไม่กล้ารับไว้เต็มที่

ด้วยเหตุนี้ พวกเราจึงคิดว่า ควรมีกลไกรองรับที่ดีกว่านี้ ผมในฐานะ ที่ทำงานร่วมอยู่กับ ศอ.บต.ทางด้านการเยียวยาจึงได้เสนอไปทางเลขานุว่า แม้จะไม่เกี่ยวกับท่านเท่าไร แต่เมื่ออยู่ในพื้นที่ที่ท่านสั่งการหรือประสานงานได้ อยากจะให้ท่านตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งโดยการสนับสนุนของ ทาง กสม.ด้วย ซึ่งช่วงนั้น อ.อมราและคณะทำงานได้ลงไปพอดิ จึงร่วมประชุมหารือร่วมกับผู้ว่าฯ สงขลา และทาง ศอ.บต. ก็ได้ตั้งผู้อำนวยการ ยุติธรรมเป็นแกนในการจัดตั้งคณะกรรมการ มีองค์ประกอบจากทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนรวม ๓๐ คน มีจุดประสงค์เข้ามาดูแลเยียวยาผู้พลวเหล่านี้

เราเลี้ยวหมาเลี้ยวแมวดูแลอย่างดี แต่มนุษย์ที่มีเลือด
มีเนื้อ เราปล่อยให้เขาตายในมือเราได้อย่างไร เป็นหน้าที่
ของพวกเราทุกคน อย่าให้ชะตากรรมเขาไปอยู่ใน
มือผู้ค้ำมนุษย์ ซึ่งบางทีกลุ่มคนเหล่านี้ เราหมาเรียกกัน
เป็นชุมชน ซึ่งอยากให้เปลี่ยนคำว่า ‘ชุมชน’ เป็น ‘กลุ่มคน’
เพราะบางทีคนในชุมชนไม่กล้าพูด เพราะกลัวอิทธิพล

ทำอย่างไรก็ได้ให้ผู้ต้องกักมีคุณภาพชีวิตตามหลักมนุษยธรรมและ
สิทธิมนุษยชนที่ควรจะเป็น ไม่ใช่ปล่อยให้เขาขาลีบ ขาดอาหารอยู่ใน
ห้องขังเหมือนกับสภาพที่อยู่ในค่ายกักกันของขบวนการค้ำมนุษย์ ตรงนี้
เป็นการทำงานของจังหวัดสงขลาซึ่งรองรับผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาจำนวนมาก
ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ เป็นความริเริ่มที่ดี แต่คณะกรรมการที่ตั้งมาได้
สองปี พอจะเริ่มทำงานก็เกิดการรัฐประหารทำให้การทำงานล่าช้าออกไปอีก

ส่วนในอนาคต ทำอย่างไรให้เกิดความยั่งยืนในการทำงานต่อ
ตรงนี้กสม. ได้ออกรายงานผลการศึกษาเรื่องนี้ออกมาแล้วซึ่งจะมีประโยชน์
มากในการแก้กฎหมาย ตม.ที่ยังไม่ทันสมัย

สิ่งที่อยากจะทำและเรียกร้องโดยเฉพาะกับ กสม. คือ อยากให้กสม.
มีส่วนร่วมร่วมกับภาคประชาสังคมทั้งหมดที่มีเกือบ ๒๐ องค์กรที่ทำเรื่อง

ผู้ลี้ภัยปีนี้น่าจะเผชิญปัญหาเหมือนปีที่แล้ว เพราะจะมีการผลักดันกลับอีก กสม.ควรประสานงานกับรัฐเพื่อไม่ให้เกิดการผลักดันกลับ เพราะกลับไปก็จะเข้าวงจรอุบาทว์อย่างเดิม

นอกจากนี้ ขณะนี้ม็อบคึกกรนาชาติเข้ามาร่วมด้วย ทำอย่างไร จะทำให้เขามีสถานะเป็นผู้ลี้ภัยที่ชัดเจน แยกบุคคลให้ชัดเจน ถ้าเป็น บังกลาเทศ เขามีความชัดเจนเรื่องประเทศต้นทาง พม่าก็มีประเทศต้นทาง แต่กรณีโรฮิงญา รัฐไม่ยอมรับเขา จะทำอย่างไร กสม.ควรประสานงานกับ องค์การระหว่างประเทศเรื่องนี้ ทำบัญชีรายชื่อเพื่อให้ทราบจำนวนที่แน่ชัด เพื่อที่เราจะได้ทำงานได้สะดวกขึ้น

ประการต่อมาคือ กสม.ควรจะผลักดันอย่างไรก็ได้ให้รัฐปราบปราม ผู้ค้ามนุษย์ ซึ่งก็อยู่ในพื้นที่ ผู้ใหญ่ในจังหวัดสงขลาบอกเองว่า จับมาแล้ว ๔-๕ คน แต่อย่าการจะสั่งฟ้องใหม่ ตอนนี้ได้ข่าวว่า ปลอยตัวชั่วคราวแล้ว หากสถานการณ์วันเย็นอยู่อย่างนี้ก็คงจะไม่จบ

สำหรับพวกเราไม่แน่ใจ เราพยายามพัฒนาเครือข่ายของเรา แต่ที่เร่งด่วนคือ เรื่องค่าอาหาร ซึ่งไม่ทราบว่าประเทศไทยกำลังล้มละลายหรือไม่ จึงมีข่าวว่า ค่าอาหารของโรฮิงญาลดลงจากมื้อละ ๒๕ บาท รวม ๗๕ บาทต่อวัน ลดลงเหลือ ๑๕ บาทต่อมื้อ ที่ผ่านมามีค่าอาหารมันพอไหว หากไม่มีการเบียดบังเลย แต่ตอนนี้มันไม่ใช่แบบนั้น ซึ่งสถานการณ์ของสงขลา นั้นยังดีที่มีองค์กรเอกชนไปช่วยในส่วนนี้อยู่บ้าง แต่จังหวัดที่ไม่มีองค์กรใดๆ ไปช่วยเหลือ จะทำอย่างไร

เราเลี้ยงหมาเลี้ยงแมวดูแลอย่างดี แต่มนุษย์ที่มีเลือดมีเนื้อเราปล่อยให้เขาตายในมือเราได้อย่างไร เป็นหน้าที่ของพวกเราทุกคนอย่าให้ชะตากรรมเขาไปอยู่ในมือผู้ค้ำมนุษย์ ซึ่งบางทีกลุ่มคนเหล่านี้เราเหมาเรียกกันเป็นชุมชน ซึ่งอยากให้เปลี่ยนคำว่า 'ชุมชน' เป็น 'กลุ่มคน' เพราะบางทีคนในชุมชนไม่กล้าพูด เพราะกลัวอิทธิพล

ดังนั้นไม่ควรเหมารวมทั้งชุมชน นอกจากนี้ อยากเสนอให้ กสม.ไปพบสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) เพื่อหารือว่า จะเอาอย่างไรกับคนเหล่านี้ หากรอทิศทางจากรัฐบาลที่จะใส่ใจในเรื่องนี้ (รัฐบาลจากการเลือกตั้ง) ก็คาดว่าจะเร็วคงอีกปีครึ่งกว่าจะจัดตั้งได้ ซึ่งถึงตรงนั้นก็คงจะสายเกินไปที่จะแก้ปัญหาแล้ว

ภายใต้กระทรวง พม. จะรับดูแลเด็กและผู้หญิง ในส่วนที่ ตม. ส่งมา ตั้งแต่ปี ๒๕๕๖ ที่เป็นโรฮิงญา และปี ๒๕๕๗ ที่เป็นมุสลิม ไม่ทราบสัญชาติ ก่อนอื่น ต้องเข้าใจอย่างถูกต้องและแยกให้ชัดเจน ระหว่างผู้หลบหนีเข้าเมือง กับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เพราะมีรายละเอียดที่แตกต่าง มีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน และการที่จะจำแนกให้ชัดเจนว่า ใครเป็นผู้เสียหาย ตรงนี้ก็มีพนักงานสอบสวนเป็นผู้ดำเนินการ

ในส่วนของการดูแลโดย พม. ซึ่งดูแลผู้ลี้ภัยในจังหวัดสงขลา มาตั้งแต่เดือนมกราคม ๒๕๕๖ ก็มีจำนวนเพิ่มมาเรื่อยๆ ในหน่วยงานของเราทั่วทั้งภาคใต้ ๑๓ แห่ง แต่หน่วยงานของเราไม่ได้เป็นที่กักกัน ซึ่งก็มีการออกไปโดยไม่ได้รับอนุญาต เหลืออยู่ในหน่วยงานภาคใต้ของเรา ๑๕๐ คนจากนั้นก็มียุทธศาสตร์สองมาเมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๕๗ ตม. ส่งมาอยู่ในความดูแลของเรา เป็นผู้หญิงและเด็กมุสลิมไม่ทราบสัญชาติ ๑๘๘ คน ซึ่งก็เป็น

เสาวนีย์ ไชยพัตร

รองอธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)

คำเรียกกลุ่มที่เหมาะสม เพราะเขาจะได้ปลอดภัยและสบายใจ มีผู้ที่มาตลอด ขณะที่อยู่ที่หน่วยงานของเรา ๕ คน และยังตั้งครร์กอยู่อีก ๙ คน ทั้งหมดได้รับการดูแลฝากครรภ์ ซึ่งมีรายละเอียดที่ต้องบอกคุณหมอ โดยแสดงความประสงค์ว่า ต้องการตรวจกับหมอผู้หญิงเท่านั้น

สภาพความเป็นอยู่ของเด็กและผู้หญิงเป็นไปตามมาตรฐานของหน่วยงาน พม. ที่มีมาตรการในการคุ้มครอง สงเคราะห์ดูแล ซึ่งต้องดูแลโดยเคารพความแตกต่าง แต่บางทีเราก็คอรัลู้สึกไม่ได้ว่า เราตามใจเขามากไปไหม เพราะถ้าเป็นคนไทย เราไม่ต้องดูแลไปถึงเรื่องอาหารการกิน หรือมิติความเชื่อศาสนา วัฒนธรรม แต่เรากียินดี

ในการดูแล ก็ไม่ใช่ว่าเราไม่มีปัญหาอุปสรรคในการทำงาน อย่างเรื่องงบประมาณก็มีปัญหา เพราะกลุ่มเป้าหมายไม่ได้เป็นคนไทย แต่เรื่องสำคัญที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน คือเรื่องภาษา อันนี้เป็น

ปัญหาในการทำงานมาก เช่น โรฮิงญาเขาไม่ได้ชอบทานข้าวอย่างเดียว เขาชอบทานเผ็ดด้วย จะทำอย่างไรให้เขารู้สึกว่า หน่วยงานของเราเป็นมิตร ปลอดภัยและสุขสบาย ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงและเด็ก ให้เขามีความสุขที่สุดในช่วงที่ลำบากของชีวิต ปีที่แล้วเราผ่านเดือนรอมฎอนไปได้เป็นอย่างดี และเชื่อว่าปีนี้จะผ่านไปได้ด้วยดีและเรียบง่าย เพื่อให้เขาผ่านการทำบุญครั้งใหญ่ในชีวิตของเขาตามความเชื่อได้

ในส่วนที่นอกเหนือจากวิถีชีวิต ภาษา ล่าสุดยังมีปัญหาในกลุ่มผู้อพยพกลุ่มล่าสุด คือเกิดกรณีแม่ไม่ดูแลลูก เราก็ต้องบอกและทำความเข้าใจ

เด็กผู้ชายชาวโรฮิงญาก็มีปัญหาเรื่องเพศ และมีปัญหากับเด็กในการดูแลของ พม. เช่น ปัญหาการทะเลาะวิวาท ซึ่งกลุ่มมุสลิมไม่ทราบสัญชาตินั้นไม่ค่อยทะเลาะกันเท่าใด แต่กลุ่มโรฮิงญานั้นจะทะเลาะกันบ้าง ซึ่งก็ต้องปล่อยให้ทะเลาะกันไป

ที่กล่าวมานี้ เหมือนเล่าสู่กันฟัง ไม่ได้ต้องการบ่น เพียงแต่คิดว่า กระทรวงการต่างประเทศต้องคิดอ่าน หรือประเทศต้นทาง หรือองค์กรอื่นๆ ต้องคิดเรื่องของการส่งไปประเทศที่สาม เพราะเขาไม่ได้อยากมาประเทศไทย แต่เขาจำเป็น เพราะประเทศไทยเป็นที่ที่จะต้องมาพักไม่ว่าจะเพื่ออะไรก็สุดแท้แต่ เพราะฉะนั้นการทำงานเชิงป้องกัน หรือการทำงานเชิงรุกของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะสกัดกั้นปัญหานั้นเป็นเรื่องจำเป็นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่จะต้องทำ ส่วนการดูแลไปตามหลักสิทธิมนุษยชน และมนุษยธรรมก็ต้องทำอยู่แล้ว

ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย บางที ท่านไม่ได้พบกับเขาทุกวัน ไม่ได้ดูแลเขา สิ่งที่เขาถามว่า เขาจะต้องอยู่อีกนานเท่าใด เป็นสิ่งที่ทำให้เขาทรมาน เราก็บอกว่า ไม่รู้เลยว่าต้องอยู่อีกนานเท่าใด เขาฟังอย่างนี้ เขาก็ไม่มีความหวัง คำว่า “เมื่อไหร่” จะได้ออกไป จึงเป็นคำที่ทำให้เขาเจ็บปวดและทรมาน ซึ่ง UNHCR ก็บอกว่า เรื่องการพยายามไปประเทศที่สาม บางที

ก็ต้องถามด้วยว่า ที่ที่อยากไปคือที่ไหน เป็นที่ที่เราจะส่งให้ไปหรือเปล่า

เรื่องที่ฝากถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งต้องรับผิดชอบในเรื่องนี้ โดยมี สมช. เป็นหน่วยงานใหญ่ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาล โดยเฉพาะ เรื่องการควบคุมดูแลต่างๆ ที่ไม่ใช่เป็นเรื่องการเลี้ยงดูกลุ่มเปราะบาง หน่วยงานนโยบายเหล่านี้ต้องเปลี่ยนวิธีคิดในการทำงานด้วย อย่างเรื่อง ตม. อาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนียใหม่ หรือที่เราบอกว่า เรา เป็นอาเซียน เราก็ต้องพยายามทำให้อาเซียนเข้ามาแบกรับปัญหานี้ ถ้า คนทำงานไม่ได้คิดหรือมองไปข้างหน้าอย่างมีนัยสำคัญ ภาระเหล่านี้ก็จะ วนเวียนไม่รู้จบจบลั่น

สุดท้าย กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ของ พม. เห็นว่า เรื่องเกี่ยวกับมนุษยไม่ใช่เรื่องเล็ก และทำคนเดียวไม่ได้ ต้องมีเพื่อนทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ เราพยายามอย่างยิ่งที่จะดูแล ไม่ว่าจะเป็นในส่วน ของเรื่องการไม่พลัดพราก เรื่องครอบครัว หรือการดูแลกลุ่มคนในเรื่อง ความมั่นคงของมนุษย ซึ่งเราก็ดูแลคนไทยด้วย แต่เราต้องไม่เลือกปฏิบัติ ดังนั้นจะพยายามทำทั้งเรื่องกาย จิต สังคม และกฎหมาย ให้ดีที่สุดในฐานะ ที่เป็นหน่วยงานคุ้มครอง ส่งเสริมพิทักษ์สวัสดิภาพ

ผมอยากพูดเรื่องของเด็ก เพราะเป็นภารกิจที่อยู่ในความรับผิดชอบของยูนิเซฟ ไม่ว่าเด็กจะมีเชื้อชาติใดก็ต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิ ซึ่งประเทศไทยก็ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กไปแล้ว สำหรับบทบาทของยูนิเซฟในปี ๒๕๕๖ เมื่อราวเดือนมีนาคม มีกลุ่มชาวโรฮิงญาเข้ามาเป็นจำนวนมาก โดยร้อยละ ๒๐ เป็นเด็กและสตรี ซึ่งถูกส่งไปบ้านพักของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ส่วนผู้ชายยังอยู่ในสถานที่กักขังของ ตม. จึงมีการตั้งทีมขึ้นจากองค์กรต่างๆ รวมถึงคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ (กาชาดสากล) ซึ่งสิ่งที่เราทำได้ทำ คือได้มีการประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในบ้านพัก ๕ แห่งในสงขลา นราธิวาส และปัตตานี โดยทำงานอย่างใกล้ชิดกับ พม. เพื่อลงทะเบียนครอบครัวต่างๆ และเราก็ให้การตอบสนองอย่างรวดเร็วเพื่อดูแล ให้เด็กมีกิจกรรมทำทันทีที่เข้าถึงบ้านพัก โดยรวมถึงให้ได้รับความช่วยเหลือทางจิตวิทยาด้วย

เราทำงานร่วมกับ UNHCR และ พม. โดยพยายามเน้นและรณรงค์

ปัญญา ราชบัณฑิต

ผู้แทนองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ) ประเทศไทย

ให้ครอบครัวกลับไปอยู่ร่วมกัน เพื่อประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็ก และเพื่อให้แน่ใจว่าเด็กจะไม่ถูกแยกออกไป แต่ได้อยู่ในที่พักและอยู่กับครอบครัว เพราะเด็กเหล่านี้ หากอยู่ในห้องกักจะไม่ได้รับการศึกษา เรายังพยายามทำงานกับกระทรวงศึกษาธิการว่าจะจัดหลักสูตรด้านวิชาชีพหรือทักษะชีวิตเป็นห้องเรียนให้เด็กเหล่านี้ได้ไหม นี่คือนานหนึ่งที่เรายพยายามทำงานร่วมกับกระทรวงศึกษา สำหรับเด็กที่อยู่ในบ้านพักในระยะยาว

นอกจากนี้ ยังมีการจดทะเบียนสูติบัตร หรือทะเบียนเกิด และร่วมกับกระทรวงสาธารณสุขในการช่วยเหลือด้านจิตใจ เพราะเด็กมีความเปราะบาง ทั้งนี้ก็เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบในระยะยาว

การแก้ปัญหาเรื่องนี้จำเป็นต้องมีวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งเรารู้ว่าไทยค่อนข้างใจกว้างที่จะเปิดรับให้ความช่วยเหลือ ขณะเดียวกัน เราก็ต้องทำงานกับประเทศอื่น โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านด้วย เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือดูแลผู้อพยพเหล่านี้อย่างครบวงจร

จากที่มีคำถามว่า ในการจัดการเรื่องผู้อพยพที่ผ่านมานั้น เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์หรือไม่ เบื้องต้นผมจะเล่าให้ฟังว่า เวลาปฏิบัติเราทำอะไร โดยยกกรณีกลุ่มคนโรฮิงฮาและคนไม่ทราบสัญชาติ รวมถึงเรื่องอาหาร ซึ่งตอนนี้เป็นประเด็นใหญ่ เพราะไม่มีใครกล้าอนุมัติงบประมาณ และสุดท้าย จะขอพูดถึงวิสัยทัศน์และแผนงานใน ๓-๔ เดือนข้างหน้า

งานของ ตม. ในส่วนที่ผมรับผิดชอบนั้น ดูแลใน ๑๔ จังหวัดภาคใต้ เราพยายามให้เจ้าหน้าที่ทุกคนเห็นว่า การให้ความคุ้มครองสิทธิเป็นเรื่องสำคัญ แต่ตำรวจต้องสร้างสมดุลเรื่องการคุ้มครองสิทธิและการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้น เหตุที่การเข้าเยี่ยมค่อนข้างเข้มงวดมาก เพราะบางครั้งคนไปเยี่ยมคนในห้องพักนั้น เราไม่รู้ว่าเป็นใครเป็นใคร เพราะในขบวนการค้ามนุษย์

พล.ต.ต.รัชชัย ปิตะนิละบุตร

ผู้บังคับการตรวจคนเข้าเมือง ๖

สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (สตม.)

ไม่ได้มีเฉพาะคนไทย แต่มีโรฮิงญา พม่า มาเลเซีย บังกลาเทศที่เป็นตัวการใหญ่ด้วย แม้กระทั่งคนที่เป็นลัทธิที่เราใช้ บางส่วนก็รวมอยู่ในขบวนการค้ามนุษย์ด้วย ท่านจึงต้องเข้าใจว่า เราต้องคำนึงส่วนนี้ ไม่ใช่ว่า ตม. ไม่ให้เข้าไปเยี่ยม เพราะเราเคยพบการนัดหมายเพื่อจะหลบหนี หรือพบการนำสิ่งของผิดกฎหมายเข้าไป บางกลุ่มก็มาถ่ายรูปลูกๆ แล้วก็เอาไปเบิกจ่ายเงินของเขา

ในแง่ทัศนคติของ ตม. เรามองเรื่องคนที่มา ไม่ว่าจะเป็นโรฮิงญา บังกลาเทศ หรือกลุ่มคนไม่ทราบสัญชาติ ซึ่งคาดว่าอาจจะเป็นจีนเจียอุยกูร์ จากจีนกิตติ กลุ่มคนเหล่านี้เป็นมุสลิมทั้งหมด เป้าหมายของพวกเขาก็ได้ต้องการอาศัยอยู่ในประเทศไทย แต่ต้องการไปประเทศที่สาม เช่น มาเลเซีย ตุรกี ออสเตรเลีย ซึ่งเราตระหนักว่า คนเหล่านี้ต้องการคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า

ไม่มีใครอยากจะทำครอบครัวมาหลบอยู่ในป่าอย่างยากลำบาก ผมเคยเข้าไปตรวจบนเขาแห่งหนึ่ง เมื่อฉายไฟไปจะเห็นว่าเด็กอายุสามเดือนถูกยุงกัดเป็นตุ่มเต็มหน้า แม้เราจะสื่อสารกันไม่รู้เรื่อง แต่ที่เรารู้ก็คือหากเขาไม่แยءจริงๆ เขาคงไม่หนีมา ประเทศต้นทางเขาเป็นประเทศหนาว ไม่กินข้าว ไม่คุ้นเคยกับอากาศ ฯลฯ เจ้าหน้าที่ของเราเข้าใจเรื่องเหล่านี้และยึดหลักนี้ในการกำหนดนโยบายมาตลอดตั้งแต่ผมรับตำแหน่งเมื่อเดือนตุลาคมปีที่แล้ว

เรื่องโรอิงญา ปัจจุบันนี้ไม่มีแล้วสิ่งที่เรียกว่า ‘เรื่อมนุษย์’ เพราะตอนนี้มีคนพามา จะมาฟรี เสียเงิน หรืออย่างไรก็แล้วแต่ล้วนแต่มีขบวนการนำพามา หากต้องเสียเงิน ก็ราวหัวละ ๖๐,๐๐๐ บาท หลังเดือนตุลาคมเมื่อคลื่นลมปกติ ช่วงนั้นก็คงจะหลั่งไหลมาอีกทั้งทางสตูล ระนอง พังงา

ที่ผ่านมาภาคประชาชนอาจจะมองโดยเน้นไปที่เรื่องการละเมิดสิทธิของเจ้าหน้าที่รัฐ แต่วันนี้จะเล่าให้ฟังถึงการละเมิดสิทธิโดยชุมชนในพื้นที่เอง

ผมเดินป่าในสงขลาเพื่อตรวจแคมป์ การเข้าไปช่วยเหลือโรอิงญาออกจากแคมป์นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย แค่เพียงเราขับรถผ่านชุมชน แคมป์ก็หายแล้ว สภาพแคมป์ในปัจจุบันพบว่า คนโรอิงญาเย็นไม่ได้ ต้องนอนตลอดเวลาทั้งกลางวันกลางคืน และส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ลาดเอียง คนคุมจะได้มองเห็นทั้งหมด เมื่ออยู่ในแคมป์นานๆ จะมีปัญหา เดิมอยู่ในพม่าก็ขาดสารอาหารอยู่แล้ว มาที่ไทยก็เป็นโรคแขนขาอักเสบ ขาดวิตามินบี ๑

ตอนไปช่วยคนไม่ทราบสัญชาติ เราพบคน ๗ คน นอนหนาวใกล้ตาย

จากการสืบสวนพบว่า มีกลุ่มคนลักลอบนำชาวโรฮิงญาไปทิ้งตรงไหล่เขา กลุ่มคนค้ามนุษย์เหล่านี้ หากขายไม่ได้ก็จะเอาคนเหล่านี้มาทิ้งไว้ แล้วโทรแจ้ง ตม. ส่วนที่เป็นแคมป์ ปัจจุบันคนคุมแคมป์จะมีอาวุธทุกคน และไม่ใช่คนไทยอย่างเดียว คนโรฮิงญาเป็นคนคุมแคมป์ก็มี

ตัวอย่างที่สทูลน่าสนใจ เพราะเป็นคดีแรกที่สามารถจับนักการเมืองท้องถิ่นได้ เราได้ทราบว่า จะมีคนโรฮิงญาที่ถูกกักอยู่ที่ ตำบลปูยู อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เป็นเหมือนเกาะเล็กๆ เข้าทางน้ำได้ทางเดียว เขาจะเอาเงินจากญาติที่อยู่จังหวัดระนองมาได้ในราคา ๖๐,๐๐๐ บาท เมื่อเฝ้าดูพบว่า ตอนที่ได้รับเงินเป็นชุดหนึ่ง ผ่านไปประมาณเที่ยงคืน คนที่นำชาวโรฮิงญามาส่งก็คือสมาชิกสภาจังหวัดสตูลคนหนึ่ง

ในพื้นที่ เราพบตัวอย่างต่อเชื่อมเป็นเส้นทางยาวถึงแคมป์ มีเสื้อผ้าของคนโรฮิงญาเต็มไปด้วยรอยฉีกขาดทาง เหยื่อบอกเราว่า พวกนี้ถูกหลอก อาจเสียเงินแค่ ๑,๕๐๐ บาทมาจากรัฐยะไข่ พอมาถึงแล้วก็คิดว่าอยู่ในมาเลเซียแล้ว จึงทำทุกอย่างแล้วเดินตามท่อน้ำนี้จนถึงแคมป์ พอเราเข้าไปถึงในพื้นที่ เขาใช้เวลาประมาณ ๑๕ นาที ย้ายคน ๕๐๐ คนเอาเข้าป่าไปได้

ทุกวัน กลุ่มนี้จะนำเหยื่อชาวโรฮิงญามาในจุดที่มีสัญญาณโทรศัพท์ เอไอเอส ซึ่งมีแค่จุดเดียวบนเกาะ เพื่อให้เหยื่อโทรหาญาติที่มาเลเซีย เมื่อปลายสายรับสายก็จะดีเหยื่อให้ร้อง แล้วจะเรียกเงิน ในบัญชีที่ตรวจสอบได้พบว่า มีการเรียกลักษณะนามของคนเหล่านี้ว่า ‘ตัว’

พยานหลักฐานเหล่านี้เรามีหมด และพบว่า นี่คือปัญหาที่เกิดจากชุมชนอย่างสำคัญด้วย เพราะไปถาม ไม่มีใครในชุมชนบอกแม้แต่คนเดียว

บางพื้นที่ถ้าเจ้าหน้าที่เข้าพื้นที่ คนในชุมชนแคยกหูบอก ก็จะได้เงินแล้ว ๕๐๐ บาท หากมีคนโรฮิงญาหนีมาจากแคมป์ แล้วเขาเอาไปคืนได้ จะได้ ๒,๕๐๐ บาท หากให้ที่พักพิงกลุ่มย่อย จะได้หัวละ ๓,๐๐๐ บาท ประมาณ ๑ สัปดาห์จากนั้นจึงจะมีคนมาเลยมารับ

กลายเป็นว่า โรฮิงญาอยู่ตรงไหน ทำให้ชาวบ้านมีรายได้ เฉพาะอาหารเลี้ยงดูคนในแคมป์ ๔๐๐-๕๐๐ คนซึ่งต้องอยู่นานเป็นเดือน เงินก็หมุนในชุมชน บางทีกลายเป็นสินค้า 'โอท็อป' ไปแล้ว เราจึงต้องรณรงค์ไม่ให้ชุมชนเข้ามายุ่งเกี่ยวกับตรงนี้

เราพยายามให้เขาไปสื่อสารกับคนที่ใช่ว่า มาแล้วไม่สบาย ถูกเอามาเรียกค่าไถ่ ถูกนำมาขายเรือประมง หัวละ ๑๕,๐๐๐ บาท ถ้าเข้าแคมป์ได้หัวละ ๖๐,๐๐๐ บาท ถ้าส่งถึงกัวลาลัมเปอร์ได้ ๕๐,๐๐๐ บาท ถ้าเป็นผู้หญิงจะได้ ๗๐,๐๐๐ บาท

ปัญหาเดียวกัน กรณีบุคคลไม่ทราบสัญชาติ เราพบที่อำเภอรัตนภูมิ หลบอยู่บนเขา รอไปมาเลเซีย แต่ตกลงเรื่องค่าพาสปอร์ตปลอมไม่ได้ นายหน้าบอกว่า ต้องเสียอีก ๖๐,๐๐๐ บาท แต่ก่อนเดินทางมา เขาต้องเสียเป็นทอดๆ ไปแล้วประมาณหลักแสน เขาเลยอยู่บนเขาตรงนั้นประมาณสิบวัน เมื่อนำกำลังเข้าตรวจ ก็เจอทั้งผู้ชาย ผู้หญิงและเด็ก เราเอาเจ้าหน้าที่ไปช่วยเหลือ เขาไม่ให้แตะตัว น้ำถ้าเปิดฝาแล้ว เขาก็จะไม่ทาน เพราะไม่ไวใจ เมื่อเอามาที่ บก.นำอาหารมาให้ ก็ไม่ทาน สื่อสารกันอีกราวสองชั่วโมงจึงยอมทาน รุ่งเช้าจึงให้คณะกรรมการอิสลาม เจ้าหน้าที่ UNHCR และองค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (International Organization for Migration) เข้ามา ตรึงนี้เป็นกลไกความร่วมมือที่เราสร้างขึ้น เพื่อให้สามหน่วยงานนี้รวมถึงกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เข้ามาคัดแยกเหยื่อ ส่วนค่าอาหารเบื้องต้น เราใช้งบประมาณของหน่วยงานของเราเอง

คนกลุ่มนี้เข้ามาไม่เหมือนโรฮิงญา มีความเป็นปึกแผ่นมาก หัวหน้า

สั่งห้ามทุกคนพูดก็จะไม่พูด เวลาโกรธหรือไม่พอใจเจ้าหน้าที่ จะโยนอาหารทิ้งแล้วนั่งหันหลังให้เรา ภาษาที่สื่อสารได้ภาษาเดียวคือ ตุรกี เชื้อหรือไม่ได้ขอร้องเขาให้นำผู้หญิงกับเด็กไปนอนห้องประชุมที่มีเครื่องปรับอากาศ เรื่องง่ายๆ แค่นี้ ตกลงกันเป็นวัน เด็กๆ ส่วนใหญ่เป็นโรคผิวหนัง แต่ไม่มีปัญหาเรื่องอดอาหาร กลุ่มคนกลุ่มนี้มีเงินในกระเป๋าหลักแสน ใส่รองเท้าไนกี้ มีโน้ตบุ๊ก กลิ่นน้ำหอมฟุ้ง เราตรวจสอบแล้วยังไม่ทราบว่าจะทำไมเขามาอยู่ในป่า ทราบแต่ว่า กลุ่มขบวนการนำพาได้รับเงินเยอะมากสำหรับคนกลุ่มนี้

ความเข้าใจทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เบื้องต้นผมห้ามแจ้งข้อกล่าวหา การควบคุมต้องไม่เกิด จัดให้พักในห้องประชุม และเพียงแค่ทำประวัติ ปัจจุบันทุกสัปดาห์ ผมอนุญาตให้ผู้ชายไปหาครอบครัวได้ที่สงขลา

อย่างไรก็ตาม เรายังคงให้ความสำคัญกับกลุ่มที่มาอยู่แคมป์เป็นหลัก เพราะเป็นแหล่งรายได้แหล่งสำคัญของขบวนการนำพา แคมป์ที่ตั้งจะอยู่เฉพาะในชุมชนคนมุสลิม ไม่ได้หมายความว่า ชุมชนไม่ดี แต่เรื่องนี้เป็นข้อเท็จจริงที่พบซึ่งอาจเป็นความเชื่อที่อหังการกัน นอกจากนี้ บางพื้นที่เราจะพบว่า มีผู้ใหญ่บ้าน นักการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องกับที่ตั้งของแคมป์ต้องใกล้แหล่งน้ำ อาหารต้องสามารถล่อเลี้ยงเข้าไปถึง และนั่นทำให้ชาวบ้านมีรายได้ เกิดการหมุนเวียนเศรษฐกิจในชุมชน

ปัจจุบันเรื่องห้องกัก เรามีสมาชิกอยู่ ๕๑๙ คน ขณะที่ความจริงคือ ๖๙๐ คน ตรงนี้เป็นข้อจำกัดที่สำคัญมาก เพราะห้องกักถูกออกแบบมาให้กักไว้ไม่นานแล้วส่งออก ไม่ได้ออกแบบให้อยู่เป็นเดือนเป็นปีแบบนี้

สำหรับงบประมาณเรื่องอาหาร ปกติได้ ๗๕ บาทต่อวันต่อคน ตั้งแต่มี

ปัญหาประมาณเนื่องจากสถานการณ์การเมืองไม่นิ่ง (พฤษภาคม ๒๕๕๗) ตอนนี้อัดเหลือ ๔๕ บาทต่อวันต่อคน แต่ยังโชคดีที่สำนักอิสลามกลางเข้ามาช่วย

โดยสรุป นอกจากเจ้าหน้าที่รัฐแล้ว อีกส่วนหนึ่งที่เราต้องให้ความสำคัญ คือการละเมิดสิทธิโดยชุมชน ชุมชนกลายเป็นกลไกของขบวนการค้ามนุษย์โดยไม่รู้ตัว ชาวบ้านมีรายได้จากการขายอาหาร จากการรับจ้างขับรถ หากเราทำความเข้าใจกับชาวบ้านได้ว่า นี่คือนโยบายของทุกคน ปัญหาจะเบาบางไปได้มาก

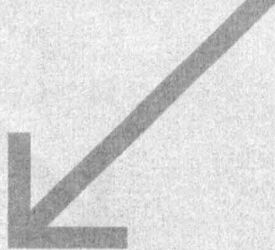
ขอเพิ่มเติมอีกว่า จากนี้เราจะทำ 'สามส่วน' ด้วยกัน หนึ่ง จะทำ detention center หรือพื้นที่กักบริเวณที่อำเภอสะเดา ใช้ประมาณ ๑๑ ล้านบาท พื้นที่กักกันนี้ไม่ใช่ห้องขัง สามารถทำให้ครอบครัวได้อยู่ด้วยกัน และต้องมี medical center หรือศูนย์พยาบาล

สอง จะสร้างโอกาสให้ผู้ที่ถูกกักสามารถหารายได้เล็กๆ น้อยๆ จากงานต่างๆ ได้

สาม ใช้โอกาสของการประกาศกฎอัยการศึก กวาดล้างขบวนการนำพา ตอนนี้เรามีรายชื่อหมดแล้ว ซึ่งทาง ตม.จะร่วมมือกับทหารในการกวาดล้าง

อย่างไรก็ตาม ตามกฎหมายไทย เราต้องผลักดันกลับ หรือการส่งไปประเทศที่สาม ก็ต้องดูว่า เขารับไหม มาเลเซียโดยทางการแล้วเขาไม่รับ แต่กรณีแอบผ่าน เขาจะหลบตาข้างหนึ่ง แต่เจ้าหน้าที่ก็ไม่กล้าพาข้าม มันจึงเป็นเรื่องในระดับชาติ ส่วนของ UNHCR ที่ผ่านมา เขาใช้เวลาหนึ่งปีกว่าเอาคนไปประเทศที่สามได้ ๑๕ คนแล้วที่เหลืออีกเป็นพันจะเอาไว้ที่ไหน คนเหล่านี้พออยู่ได้เดือนหนึ่ง เขาก็เขย่าลูกกรงอยากกลับบ้านแล้ว และเราจะทำอย่างไร ดังนั้น เราต้องคุยให้ชัดว่า จะเอาอย่างไรกับเรื่องนี้

อภิปราย

**การสร้างกลไก
ในการคุ้มครองสิทธิ
ผู้อพยพหนีภัยสงคราม
และผู้แสวงหาที่ลี้ภัย**

สุรพงษ์ กองจันทึก

ประธานอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนด้านชนชาติ
ผู้ไร้สัญชาติ แรงงานข้ามชาติและผู้พลัดถิ่น
สภาพทนายความ

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้ลี้ภัยที่อยู่ในการดูแลของไทยนั้น มี ๓-๔ ประเด็น

หนึ่ง กลไกคุ้มครองผู้ลี้ภัยที่ประเทศไทยใช้ในการดูแลและจัดการ มาตลอด เป็นกลไกเดิมที่มีมาเป็นร้อยปีแล้ว ในช่วงแรกของการจัดการผู้ลี้ภัย เราเอาเขามากลมหกคืนกับสังคมไทย ถือเป็นผู้มาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร เอามาให้ที่อยู่ ใช้งานตามความถนัด ชุมชนแบบนี้มีอยู่ในทุกแห่ง เช่น บ้านหม้อ ในกรุงเทพมหานคร

ต่อมาจำนวนคนอพยพมากขึ้น การดูแลที่ผ่านมาก็จะมี ๓ แนวทาง โดยแก้ปัญหาสุขภาพไปด้วย กล่าวคือ คนไหนต้องการไปประเทศที่สาม ส่งกลับประเทศต้นทาง หรือรับมาเป็นพลเมืองของไทย ไม่ว่าจะเป็น ลาว เวียดนามอพยพ เรามีหน่วยงาน ๖ หน่วยงานที่ดำเนินการกับกลไกเหล่านี้ โดยมีสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) เป็นหน่วยงานกำหนดยุทธศาสตร์ การดูแล การจัดการสถานะบุคคล และมียุทธศาสตร์แก้ปัญหาคนหลบหนี เข้าเมืองทั้งระบบ

สอง มีการมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกับเรื่องนี้ เช่น การจัดการกับผู้ลี้ภัยควรทำอย่างไร ก่อนหน้านั้นใช้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตอนนี้นำมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อดูว่าการจัดการบางประเด็นต้องเป็นอย่างไร

สาม การประสานกับประเทศต้นทางและประเทศที่สาม ที่ผ่านมากะทรวงการต่างประเทศ เป็นฝ่ายดำเนินการมาโดยตลอด

สี่ การดำเนินการทั้งหมดนี้ เป็นไปตามกลไกของสหประชาชาติ ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้องค์กรระหว่างประเทศองค์กรอื่นๆ ที่ทำงานเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยได้รวมกลุ่มกันดำเนินการด้วย

อย่างไรก็ตาม ความรู้และประเด็นกฎหมายที่เกี่ยวกับหลักสิทธิมนุษยชนก็ได้รับการพัฒนาขึ้น มีหลักใหม่ๆ เข้ามา อีกทั้งการคมนาคม การติดต่อสื่อสารก็เป็นไปอย่างรวดเร็ว และโลกก็แคบลงมาก

การที่โลกแคบลง คนที่เคยแยกกันอยู่ เริ่มเป็นหนึ่งเดียวกันมากขึ้น เกิดประชาคมของโลกมากขึ้น เกิดการรวมตัวของอาเซียน เกิดแนวคิดว่ามีแผ่นดินในภูมิภาคนี้ภูมิภาคนี้ ต่อไปจะเป็นผืนแผ่นดินเดียวกัน

แต่การสร้างสมดุลระหว่างสิทธิมนุษยชนกับความมั่นคง ก็เป็นความเชื่อของรัฐตลอดมา และเป็นแนวทางของทั่วโลก

จะเห็นได้ว่า สถานการณ์ผู้อพยพไม่ได้เหมือนสมัยก่อนแล้ว มาในหลายรูปแบบมาก โรฮิงญา เกาหลีเหนือ ปากีสถาน มังลาว ซีเรีย ปาเลสไตน์ อุยกูร์ และที่จะเพิ่มขึ้น คือ อินโดนีเซีย และมีข้อมูลใหม่ๆ ที่เข้ามามากมาย เราต้องปรับตัวและรู้ว่าสถานการณ์เปลี่ยนไปมาก เราไม่ได้เห็นระเบิดมาเหมือนสมัยก่อน แต่เข้ามาโดยมีขบวนการพามา ขบวนการเหล่านี้หลายคนที่พามามีที่มาจากประเทศไทย ชาวโรฮิงญาที่เข้ามา มีเรือจากประเทศไทยไปรับ เรือไม่ได้มาจากरणนong แต่มาจากरणยong เจ้าของเรือ ๕ รายไปถูกจับที่บังกลาเทศ หลายเรื่องจึงมีผลประโยชน์แอบแฝง

นอกจากคนเหล่านี้ที่มาให้เห็น ยังมีคนที่อยู่นอกที่พักพิงชั่วคราวอีก

จำนวนมากที่เราไม่เห็น

ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ เมื่อพิจารณากับนโยบายปัจจุบันของประเทศไทย ที่มีคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เข้ามาดูแลบ้านเมือง และประกาศชัดเจนว่าจะสร้างความปรองดอง คำถามคือว่า แล้วคนเหล่านี้ที่อยู่ในสังคมไทย จะปรองดองกับเขาอย่างไร จะจัดระเบียบเขาอย่างไร

ผมเสนอว่า (หนึ่ง) ต้องจัดระเบียบแรงงานข้ามชาติ คสช. ต้องเรียนรู้ว่า การทำงานโดยไม่ระมัดระวัง ไม่ละเอียดดีพอ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศเพื่อนบ้านอย่างไรบ้าง เพื่อนำบทเรียนนั้นมาจัดการกับผู้อพยพให้ปรองดองมากขึ้น ไม่ให้เกิดปัญหา โดยสภาพความมั่นคงแห่งชาติต้องเป็นกลไกเพื่อกำหนดนโยบายในเรื่องนี้ ไม่ใช่ให้ทหารทำ ซึ่งที่ผ่านมากลไกนี้ไม่เกิด แม้มียุทธศาสตร์แล้ว แต่ไม่มีกลไกทำงาน

สอง) กระทรวงมหาดไทยที่เป็นกลไกการปฏิบัติ ดูแลทุกข์สุข ต้องเข้ามา เพราะคนกลุ่มนี้ไม่ได้อยู่ภายใต้กฎหมายคนเข้าเมือง เขาไม่ได้มีเจตนาหลบหนีเข้าเมือง จึงไม่อยู่ภายใต้การดูแลของ ตม. จึงควรปล่อยให้กระทรวงมหาดไทยดูแล

สาม) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต้องมาดูเด็กและผู้หญิง เพราะคนเหล่านี้เปราะบาง ต้องดูแลเป็นการเฉพาะต่างหาก

สี่) กระทรวงแรงงานต้องจัดหางานให้เขาได้ทำ เพราะการทำงานคือการเลี้ยงชีพ เป็นสัมมาอาชีพ ไม่ใช่เรื่องนายจ้าง-ลูกจ้าง ไม่ใช่เรื่องแย่งงานคนไทย ถ้าไม่ให้เขาทำงาน คือไม่ให้เขาเลี้ยงชีพ คนเรามาเกิดศรีจึงต้องให้เขาทำงาน

ห้า) UNHCR ซึ่งมีหน้าที่ให้สถานะผู้ลี้ภัย ต้องเข้ามาดูแลให้สถานะผู้ลี้ภัยแก่คนเหล่านี้

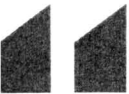
หก) องค์กรเอกชนทั้งหลายทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ต้องเข้ามาช่วยในการดูแล รัฐจะอ้างตลอดเวลาว่า ไม่มีงบประมาณ ไม่มี

กำลังคน แนนอนการกักไว้ที่ ตม. ย่อมดูแลไม่ไหว ควรเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาดูแล วัด องค์กรต่างๆ ให้เข้ามาดูแลคนเหล่านี้ เพราะคนเหล่านี้ไม่ใช่คนทำผิดกฎหมายคนเข้าเมือง เขาลี้ภัยมา หนีภัยมา ก็จัดที่พักพิงชั่วคราวให้เขา

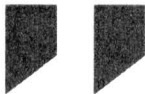
กระบวนการเหล่านี้เป็นหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานอยู่แล้ว ถ้าทุกคนเข้ามาช่วยก็จบง่ายๆ แต่ที่ผ่านมาเราไม่ให้องค์กรเหล่านี้ได้ทำงานเต็มที่ไปกีดกันไว้ด้วยข้อห้ามต่างๆ นานา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องความมั่นคง

อย่าลืมว่าที่ผ่านมาแม้ประเทศไทยแม้จะไม่ได้ลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสถานะภาพผู้ลี้ภัยปี ค.ศ. ๑๙๕๑ แต่เราก็ดำเนินการทุกอย่างตามอนุสัญญาเหล่านี้อยู่แล้ว

สุดท้าย ต้องไม่ประกาศอย่างตื่นตูม เช่น พูดว่าจะจัดระเบียบผู้ลี้ภัย หรือมีความพยายามจะให้ผู้ลี้ภัยเหล่านี้ได้กลับประเทศต้นทาง การทำเรื่องทั้งหมดนี้ต้องค่อยๆ ทำ ต้องฟังเสียงคนทั้งหมด แล้วค่อยๆ ทำโดยไม่เร่งรัด

เมื่อพิจารณากับนโยบายปัจจุบันของรัฐไทย และประกาศ
ชัดเจนว่าจะสร้างความปรองดอง คำถามคือว่า แล้วคน
เหล่านี้ที่อยู่ในสังคมไทย จะปรองดองกับเขาอย่างไร
จะจัดระเบียบเขาอย่างไร

พรชาต บุณนาค

รองเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.)

สมช. ดำเนินการเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ รวมถึงการแก้ปัญหา ด้วยสันติวิธีมาโดยตลอด หลังสงครามอินโดจีน เรามีผู้อพยพหลายแสนคน สมช. ร่วมมือกับประเทศต่างๆ และ UNHCR ช่วยเหลือผู้หนีภัยที่ถึงแก่ชีวิต จำนวนมาก

ประเทศไทยมีแนวคิดเอื้ออาทรต่อผู้ที่มีทุกข์มายาวนาน นับเป็นจุดแข็ง ของประเทศและซึ่มอยู่ในจิตวิญญาณของคนในแผ่นดินที่ผ่านมาเราพัฒนา ระบบช่วยเหลือมาตลอด ตอนสงครามอินโดจีน พวกเขามีสถานะผู้ลี้ภัย (refugee) มีสิทธิอาศัยในค่าย หลังๆ มาเราให้สถานะต่างๆ กัน เช่น ผู้หนีภัยการสู้รบจากพม่า (displaced person) อาศัยอยู่ในที่พักพิง ๙ แห่ง ใน ๔ จังหวัด รัฐบาลไทยไม่ว่าในยุคไหน เรามีข้อเท็จจริงทางยุทธศาสตร์ คือ เราเข้าใจเพื่อนมนุษย์ว่า ทุกคนต้องการให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและปลอดภัย

ตอนเข้ามา สมช. ผมตั้งคำถามเลยว่า เราเป็นซีไอเอน้อยไหม มีส่วน สร้างความรุนแรงไหม แต่เมื่อเข้ามาก็เรียนรู้ว่า สมช. ทำงานด้วยสมอง ไม่ใช่

ด้วยอาวุธ ผู้มีคุณูปการของ สมช. คือ รองเลขาฯ พิทย รัตนพล และรองเลขาฯ จิราพร บุณนาค ทั้งสองได้ชี้ให้คนทำงานเห็นว่า การสร้างความมั่นคงที่ยั่งยืนแท้จริง คือการสร้างให้เพื่อนมนุษย์มีความมั่นคงปลอดภัยอย่างยั่งยืน เราจึงได้เสนอแนะทุกรัฐบาลให้ช่วยเหลือบุคคลที่หนีร้อนมาพึ่งเย็นตามหลักสิทธิมนุษยชน เราเสนอและชี้ทางให้หน่วยงานทุกหน่วยที่ทำงานร่วมกันยึดหลักนี้มาโดยตลอด

กรณีผู้หนีภัยการสู้รบ หน่วยงานหลักที่ สมช. พัง คือกระทรวง การต่างประเทศ ซึ่งจะทำหน้าที่พิสูจน์ทราบและสร้างความสัมพันธ์กับ เพื่อนบ้าน ความสัมพันธ์ของคนสองฝั่งไม่ได้ถูกขัดด้วยเส้นเขตแดน ทั้ง ๔ ประเทศอาจขัดแย้งระดับพื้นที่ได้ แต่ไม่ขัดแย้งในระดับวัฒนธรรม ถึงจะ รบก็รบอย่างจำกัดเพื่อรักษาอำนาจต่อรอง แต่ไม่คิดเข่นฆ่าประชาชนแม้แต่ คนเดียว

นอกจากนี้ยังมีกระทรวงมหาดไทยและ UNHCR ที่ทำงานร่วมกัน เราเห็นปัจจัยบวกและลบที่มีผลต่อเพื่อนมนุษย์ ได้เห็นวัยรุ่นชาวกะเหรี่ยงได้รับการฝึกฝน พัฒนาวิธีคิดอย่างน่าทึ่งมาก เป็นที่ประจักษ์ว่าคนเหล่านี้เมื่อได้รับโอกาสเท่าเทียมกัน ทุกคนก็ล้วนแต่มีศักยภาพ ทำอย่างไรให้เขาได้รับโอกาส เป็นประโยชน์ต่อตัวเขาเองและบ้านเกิดของเขา และไม่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศเราโดยรวม

ในเรื่องการปฏิบัติ สมช.และหน่วยงานราชการ เรามีความรู้สึกไม่ต่างจากท่าน แต่เรามีหน้าที่มองภาพรวมและจำเป็นต้องเห็นภาพแยกส่วนด้วยในเวลาเดียวกันเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างความมั่นคงของชาติโดยส่วนรวม กับสิทธิของมนุษย์ หลักการตรงนี้ทำให้การทำงานต้องมีความละเอียดอ่อน

อย่างไรก็ตาม แนวโน้มปัจจุบัน เราตระหนักดีว่า เราอยู่ในกระแสการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี เคารพสิทธิมนุษยชน ความแตกต่างหลากหลาย ซึ่งเราได้กระทำมานานแล้ว

อย่างไรก็ตาม การค้ามนุษย์เป็นเรื่องใหญ่มาก และถือเป็นอาชญากรรมที่ใหญ่มาก สมช. ได้ดูแลและพยายามแก้ไขอย่างเฉียบขาด แต่คนแสวงประโยชน์ในเรื่องนี้ยังมี ความเปลี่ยนแปลงในโลกนี้ที่มีกระแสทุนนิยมบงกชทำให้ไม่่ง่ายที่เราจะทวนกระแส เรามีหน้าที่ร่วมกันทุกภาคส่วน มีการกิจกรรมในฐานะมนุษย์ที่จะต้องปกป้องคนที่ปกป้องตัวเองไม่ได้ ดูแลคนที่เจ็บปวด หรือคนที่เจ็บปวดแต่ไม่มีโอกาสได้ร้อง

สิ่งที่เราพยายามอยู่คือพยายามให้พม่าได้เข้าใจความเปลี่ยนแปลง เขามียุทธศาสตร์และประเมินตลอดเวลาว่าโลกถึงไหนแล้ว แม้เราจะเห็นสถานการณ์ที่ดีขึ้นของพม่า ปัจจัยภายนอกต้องพิสูจน์ทราบให้ได้ถึงความพร้อมของพม่า แม้พม่าจะบอกว่าพร้อม แต่เราต้องดูให้ชัดเจน เราต้องมั่นใจว่าเขาพร้อมรับคนกลับ กรณีนี้ไม่เหมือนม้งลาวซึ่งเคลียร์ปัญหาในประเทศได้พอสมควรจึงสามารถส่งม้งลาวกลับบ้านได้อย่างมั่นใจว่าจะปลอดภัย พม่าขณะนี้ก็เข้าใจแล้วถึงความเปลี่ยนแปลง แต่ทำอะไรที่จะให้การรองรับนั้นเกิดจริง โดยเฉพาะในเรื่องความปลอดภัย การเก็บกู้ทุ่นระเบิด หรือเรื่องการพัฒนาข้ามพรมแดนโดยคำนึงถึงวิถีชีวิตของพวกเขาด้วย ให้เขามีพื้นที่รองรับ

การดำเนินกระบวนการเหล่านี้จะเร่งรีบไม่ได้ แม้จะกำหนดห้วงเวลาได้คร่าวๆ แต่ต้องดูปัจจัยภายนอกด้วย ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศกำลังพิสูจน์ทราบ ว่าพม่ามีความพร้อมจริงหรือไม่ เพื่อดูว่าเขากลับไปแล้วจะปลอดภัย มีกินมีใช้ และมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

นี่ไม่ใช่วาระของไทยและเพื่อนบ้านอย่างเดียว โลกต้องเข้ามาช่วยกัน แต่ก็ต้องคำนึงถึงสมดุลในเรื่องความมั่นคงภายในด้วย

อภิรัตน์ สุคนธาภิรมย์ ณ พัทลุง

ผู้อำนวยการกองการสังคม กรมองค์การระหว่างประเทศ
กระทรวงการต่างประเทศ

ทิศทางนโยบายและยุทธศาสตร์เกี่ยวกับผู้ลี้ภัยและผู้อพยพ คงจะไม่ได้กระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในมากนัก เราได้รับการบ้านจากทาง สมช. ว่า ต้องดูความพร้อมของเพื่อนบ้านเราว่า กลุ่มชนต้นกำเนิดนั้นพร้อมที่จะรับเรากลับไหม อาจจะต้องคุยในระดับทวิภาคี เหมือนที่เราพยายามแก้ปัญหาฝั่งลาวเมื่อหลายปีก่อน

ในเรื่องความเป็นมนุษย์ เราอาจจะรู้สึกไม่ต่างกัน ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศก็ไม่ต่าง แต่เรามีหน้าที่ของเรา อาจจะเห็นไม่เหมือนกับสภาพนายความ เพราะเราต้องคำนึงถึงความสมดุลในเรื่องสิทธิมนุษยชนกับความมั่นคง แต่ขอยืนยันว่า ความรู้สึกไม่ต่าง เราจะช่วยเขาในฐานะเพื่อนมนุษย์ได้อย่างไร ซึ่งเราก็มีหน้าที่ของเราตามกฎหมายของเราเอง ทั้งภายใต้กฎหมายและระเบียบต่างๆ ในส่วนที่เหนือกว่าทวิภาคี เป็นหลักพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติ และระบุไว้ชัดเจนในรัฐธรรมนูญ แม้ขณะนี้รัฐธรรมนูญจะล้าสมัยไปเป็นการชั่วคราว แต่ผู้บัญชาการทหารบก และหัวหน้า คสช. ก็ได้แถลงไปแล้วว่าจะเชื่อมั่นในหลักสิทธิมนุษยชน

ซึ่งกฎหมายจัดตั้ง กสม. ก็ยังคงสภาพเป็นกฎหมายอยู่ ยังเป็นหน่วยงานที่ทำงานที่ต่อไปได้ ไม่ได้รับการกระทบกระเทือน

นอกจากนี้ เราก็ตระหนักดีในพันธกรณีต่างๆ ของเราที่อยู่ภายใต้ตราสารหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ที่สำคัญคืออนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน ๗ ฉบับที่เราลงนามไปแล้ว ได้แก่

ICCPR หรือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ก็มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาที่กล่าวมา

ICESCR หรือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International government on Economic Social and Culture Rights)

CRC หรือ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)

CEDAW หรือ อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women)

CERD หรือ อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination)

CAT หรืออนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment) ซึ่งมีข้อบทที่สำคัญมาก คือ มาตรา ๓ การที่รัฐภาคีจะไม่ส่งคนที่หนีร้อนมาพึ่งเย็นกลับไปเผชิญสิ่งที่เป็นภัยเป็นโทษกับเขาอีกรอบหนึ่ง

CRPD หรืออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities)

อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมายุ่งยากยิ่งไม่ได้เป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสถานะภาพผู้ลี้ภัยปี ค.ศ. ๑๙๕๑ จึงต้องยอมรับว่า ยังไม่มีการกำหนดนิยามคำว่า ผู้ลี้ภัย ผู้แสวงหาที่ปักกิ่งเอาไว้ในกฎหมายไทย แต่รัฐบาลไทยก็ให้ความสำคัญกับเรื่องเหล่านี้อย่างยิ่ง ทั้งการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และให้ความช่วยเหลือบุคคลต่างด้าวที่มาแสวงหาที่ปักกิ่งบนพื้นฐานหลักมนุษยธรรมอันเป็นประเพณีที่ยาวนานมากของเรา และเป็นบรรทัดฐานระหว่างประเทศ (International Norm) ด้วย

พญ.ชินเรีย หม่อม

ผู้ก่อตั้งและผู้อำนวยการคลินิกแม่ตาว
อ.แม่สอด จ.ตาก

ที่ผ่านมาเคยร้องเรียนให้ กสม.ไปดูแลตอนที่มีการอพยพของชาวพม่าระลอกใหญ่ตอนมีสงครามในพม่าปี ๒๕๕๓-๒๕๕๔

ดิฉันมาถึงเมืองไทยปี ๒๕๓๑ เรามาถึงชายแดนไทยแล้วพบว่ามีปัญหาทางด้านสุขภาพของคนที่ลี้ภัยมาอย่างมาก เนื่องจากสุขภาพเป็นประเด็นสำคัญและเรามีทักษะช่วยได้ เราจึงตั้งเครือข่ายที่ดูแลเรื่องสุขภาพให้ผู้ลี้ภัยชาวพม่า จัดตั้งคลินิกในฝั่งไทย ทำงานร่วมกับโรงพยาบาลไทย และหน่วยราชการของไทย ทั้งในด้านฝึกอบรมและด้านการส่งต่อ เริ่มสร้างเครือข่ายและการสนับสนุนข้ามพรมแดนด้วย

ปัจจุบันนี้ไม่ได้ทำงานเฉพาะจังหวัดตากเท่านั้น ชายแดนไทยพม่ายาวกว่า ๒,๐๐๐ กิโลเมตรมีจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตาก สงขลาบุรี (กาญจนบุรี) และราชบุรี พม่าก็มีกลุ่มชาติพันธุ์ ฉาน คะเรนนี่ มอญ เราสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ และมีเครือข่ายวิชาชีพการแพทย์ซึ่งดูแลคนครึ่งล้านคน และส่งเสริมสาธารณสุขในระดับชุมชนด้วย ทำให้เห็นว่าเราไม่สามารถแบ่งแยกกันได้ด้วยเส้นเขตแดน เพราะคนมีความสัมพันธ์ข้ามชายแดนไปมา

การจัดบริการสุขภาพนี้จัดให้โดยไม่เลือกชาติพันธุ์

ตอนนี้เรามีศูนย์บริการสาธารณสุขประมาณ ๒๐๐ แห่งตลอดชายแดน ทำงานกับโรงพยาบาลในหลายจังหวัด โดยเฉพาะการจัดตั้งโครงการจิตเวชขึ้นให้กับเด็ก และทำระบบการส่งต่อคนไข้ เวลาที่เรากำลังสร้างชุมชนอาเซียนเราต้องนึกถึงการทำงานสาธารณสุขว่าจะพึ่งพากันและกันได้อย่างไร และขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในพม่าจะทำให้ประชาชนที่ลี้ภัยอยู่ชายแดนจะวางแผนกลับบ้าน และเมื่อกลับบ้านไปก็จะนำประสบการณ์ที่เรียนรู้ตอนอยู่ไทยในด้านสาธารณสุขไปดูแลคนที่บ้านได้ โดยเฉพาะเครือข่ายชาติพันธุ์ จะเป็นระบบสาธารณสุขนานกับระบบของรัฐบาลซึ่งรวมศูนย์อย่างมาก เรายังจำเป็นต้องมีการเจรจาทางการเมืองกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เพื่อสร้างกระบวนการสร้างสันติภาพ เรายังขาดความไว้วางใจกัน เพราะยังมีการต่อสู้กันในรัฐคะฉิ่น กระบวนการหยุดยิงที่ผ่านมามีผลลัพธ์ที่จำกัดมาก

เรายังสนับสนุนให้ผู้หญิงเข้าไปในกระบวนการสร้างสันติภาพ เพราะในแถบที่กลุ่มชาติพันธุ์อยู่ฝ่ายประชาสังคมสามารถเข้าถึงได้ นอกจากนั้น เรายังห่วงในเรื่องการทำมาหากินของพวกเขาซึ่งกำลังเป็นประเด็นใหญ่ในฝั่งพม่า

อยากพูดถึงการเลือกตั้งในพม่า จะมีการเลือกตั้งอีกครั้งในปีหน้าแล้ว ตอนนี้มีการรณรงค์ที่จะปฏิรูปรัฐธรรมนูญ ซึ่งทำให้มีการเลือกตั้งครั้งแรกในปี ๒๕๕๓ ตอนนั้นหลายคนยังไม่คิดว่าเป็นการเลือกตั้งเสรีและเป็นธรรม ตอนนี้เราทำงานร่วมกับชุมชนหลายแห่ง เพื่อที่จะช่วยชุมชนท้องถิ่นเรื่องความไว้วางใจยังเป็นปัญหา ที่ผ่านมากำลังประสานงานกับกลุ่มประชาสังคมต่างๆ แม้จะยาก แต่เราก็เตรียมการทำงานอย่างหนักเพื่อสร้างระบบสาธารณสุขและการศึกษาในระดับชุมชน และเราต้องการการสนับสนุนของฝ่ายไทย อยากเห็นการเฝ้าระวังการละเมิดสิทธิในพื้นที่

ต่างๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่นักสิทธิไทย-พม่าต้องทำงานร่วมกัน นอกจากนั้น
ยังต้องเน้นเรื่องการสาธารณสุขและการศึกษา ซึ่งจะสามารถช่วยให้พม่า
พัฒนาต่อไปข้างหน้าได้

ดร.มาลี สิกธิเกรียงไกร

อาจารย์ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การทำวิจัยที่ผ่านมา ทำให้พบปัญหาสำคัญหลายประการ อาทิ การลิดรอนสิทธิทางการศึกษา ในค่ายพักพิงชั่วคราวนั้น มีคนหลายชาติพันธุ์ และไม่มีโอกาสได้ศึกษา สิ่งที่เราีมามาก่อนก็ไม่สามารถเทียบวุฒิอะไรได้ คนนอกค่ายอาจเห็นว่า คนเหล่านี้มีอาหารครบทุกมื้อ แต่สิทธิในการใช้ ศักยภาพของตนเองนั้นถูกลิดรอน เขาอยากทำไรก็ได้ไม่ได้ทำ เด็กๆ ในค่าย วาดภาพสวยมาก คนจำนวนมากในค่ายมีศักยภาพในทางอื่นๆ อีกมาก แต่ กลับพบว่า สิ่งเหล่านี้ไม่มีโอกาสใช้

คนเหล่านี้ไม่ว่าจะถูกนิยามว่าเป็นผู้ลี้ภัยหรืออะไรก็ตาม แต่เขา ไม่ได้นอนรออย่างเดียว เขาออกไปนอกค่าย ไปทำงาน อยากเรียนรู้ แต่เมื่อ ถูกจับได้ก็กลายเป็นผู้ลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย

ในเรื่องการส่งกลับ คนที่อยู่ในค่ายจะมีความกังวลอย่างมาก แม้มี ชาวลื้อว่าพม่าจะเป็นประชาธิปไตย จะส่งเสริมเศรษฐกิจแล้ว แต่คนในค่าย สับสนมากกว่า จะถูกส่งกลับเมื่อไร จะมีกระบวนการเตรียมตัวอย่างไร ปลอดภัยไหม เหล่านี้เชื่อมโยงกับสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้วย

นอกจากนี้ คนเหล่านี้ยังมีความหลากหลาย ถ้าจะส่งกลับก็ต้องคำนึงถึงเรื่องนี้ด้วย เช่น ความหลากหลายในช่วงวัย เด็กที่เกิดในค่ายเขาไม่รู้จักประเทศต้นทางเลย เขาจะต้องเตรียมตัวอย่างไร เด็กบางคนอาจอยู่เมืองไทยต่อ แต่ก็ไม่รู้อะไรเกี่ยวกับเมืองไทย ชีวิตอยู่ในค่ายตลอดสำหรับคนที่โตแล้ว เขาก็อยากจะกลับ แต่ก็มีข้อสงสัยว่า กลับไปแล้วที่นี่ยังอยู่ไหม เพราะคนมาอยู่ในค่ายไม่ได้หนีภัยสงครามอย่างเดียว บางคนมาเพราะถูกข่มขู่จากรัฐบาล ปลุกข้าวต้องส่งสวยทุกฝาย ไม่เหลืออะไร จึงหนีมา ดังนั้น หากจะมีการส่งกลับ ต้องคำนึงถึงความหลากหลายของปัญหาเหล่านี้ด้วย

นอกจากเรื่องการเตรียมคนเหล่านี้แล้ว ปัญหาทางการเมืองและสันติภาพของประเทศปลายทางเป็นอย่างไร พวกเขายังมีความแตกต่างทางศาสนา วัฒนธรรม เขาจะสามารถอยู่ได้อย่างสันติสุขไหม คนที่ไม่เคยสัมพันธ์กับแผ่นดินแม่เลยมีทางเลือกอื่นไหม

ทั้งนี้ มีข้อเสนอในการแก้ปัญหา ดังนี้

กลไกแรก ทบพวน พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ มีความเป็นไปได้ใหม่ที่อาจจะประยุกต์ใช้แนวคิดบางส่วนนี้ คือนิติสิทธิให้พวกเขาสักนิตหนึ่ง โดยไม่ต้องรอการแก้ไขกฎหมาย เพราะขั้นตอนเยอะ

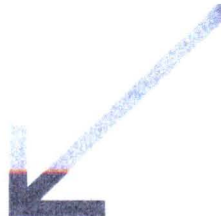
กลไกที่สอง เห็นด้วยในการตั้งคณะกรรมการ แต่ควรต้องมีตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ ตัวแทนนักสิทธิมนุษยชนทั้งในและนอกประเทศ

กลไกที่สาม เร็วๆ นี้มีกลไกไปรับฟังเขาว่า เขาคิดเห็นอย่างไร แต่เขาก็บอกว่า คนในค่ายเป็นคนรับฟัง คนที่ไปพูด ไม่มีช่องว่างให้เขาได้พูดเลย ดังนั้น ควรต้องมีกระบวนการรับฟังเขาจริงๆ

คนเหล่านี้ยังมีความหลากหลาย ถ้าจะส่งกลับก็ต้องคำนึงถึงเรื่องนี้ด้วย เช่น ความหลากหลายในช่วงวัยเด็กที่เกิดในค่ายเขาไม่รู้จักประเทศต้นทางเลย เขาจะต้องเตรียมตัวอย่างไร...พวกเขายังมีความแตกต่างทางศาสนา วัฒนธรรม เขาจะสามารถอยู่ได้อย่างสันติสุขไหม คนที่ไม่เคยสัมผัสกับแผ่นดินแม่เลยมีทางเลือกอื่นไหม

คริสทีน เพทรี

ผู้อำนวยการอินเตอร์เนชันแนลเรสคิวกอมมิตีตี้ (IRC)

ทุกคนในคณะมีความจริงจังในการแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ ดิฉันเป็นผู้อำนวยการของหน่วยงาน ทำหน้าที่เป็นรองประธานของคณะกรรมการประสานงานช่วยเหลือผู้ลี้ภัยในประเทศไทย (Committee for Coordination of Services to Displaced Persons in Thailand - CCSDPT) ทำงานในค่ายพักพิงทั้ง ๙ แห่ง ในค่ายเหล่านี้มีคนประมาณ ๑๙๐,๐๐๐ คน เป็นค่ายที่เกิดขึ้นในช่วง ๖ ทศวรรษของการต่อสู้ของความไม่มั่นคงระหว่างเขตชายแดนไทย-พม่า

ประเทศไทยก็มีประวัติศาสตร์อันยาวนานในการต้อนรับผู้ลี้ภัย เรามีค่ายพักพิงที่เรียกว่าชั่วคราว แต่ตั้งมากกว่า ๒๐ ปีแล้ว จึงอาจมีคนสองรุ่นแล้วที่อยู่ในค่าย มีคนเกิดในค่ายเป็นจำนวนมาก ประชากรในค่ายจำนวนหนึ่งไม่เคยกลับประเทศต้นทาง เราไม่สามารถจินตนาการได้ว่า ประเทศพม่าเป็นอย่างไร

เรามีบริการพื้นฐานที่องค์กรต่างๆ จัดให้ มีการศึกษา เด็กผู้ลี้ภัยทุกคนจะได้รับการศึกษาภายในค่าย มีบริการสาธารณสุขมูลฐาน การรักษา

พยาบาล มีน้ำสะอาด มีสุขาภิบาล มีการจัดการอย่างระมัดระวังและ
ประสานงานกันอย่างดีกับกระทรวงสาธารณสุขเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐาน
สากล เรามีโครงการฝึกอบรมอาชีพด้วย แต่เป็นระดับเล็กมาก ผู้ลี้ภัยไม่ได้
รับอนุญาตให้ออกจากค่ายไปหารายได้หรือรับจ้างได้ แต่ก็มีกรออกไปอย่าง
ไม่เป็นทางการ ไปเข้า-เย็นกลับ คนเหล่านี้ก็เสี่ยงต่อการถูกเอารัดเอาเปรียบ
ต่างๆ นานาจากนายจ้าง

ไม่นานมานี้ เราคุยกับผู้ลี้ภัยมากขึ้นในเรื่องการเตรียมตัวกลับบ้าน
ผู้อยู่ในค่ายมีความสับสนหวังใยว่า อนาคตจะเกิดอะไรขึ้น เด็กๆ จะอยู่
อย่างไร เพราะหลายคนไม่อยู่ในข่ายที่จะส่งไปประเทศที่สามได้

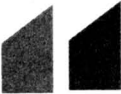
เราพูดคุยกันอย่างมากในเรื่องอนาคต ทักษะที่จำเป็น พื้นที่ในพม่า
ที่เป็นไปได้ที่เขาจะกลับไป ทุกคนต้องการวางแผนอนาคต ไม่มีใครเลย
สักคนที่ต้องการอยู่ในค่ายนี้ต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ผู้ลี้ภัยในค่ายต้องการ
อนาคตนอกค่าย และสิ่งที่ดีขึ้นสำหรับลูกๆ

เราประสานงานกับฝ่ายบริหารค่าย เราเชื่อมโยงการจัดการค่ายกับ
รัฐบาล หน่วยงานราชการไทยในกรุงเทพฯ เราทำหน้าที่อย่างจริงจัง ไม่ใช่ว่าใคร
จะเดินเข้าไปในค่ายแล้วคุยกับใครก็ได้ เราทำงานใกล้ชิดกับ UNHCR
ในประเด็นคุ้มครองผู้อพยพ เพราะเป็นประเด็นสำคัญมาก โดยเฉพาะกับ
เด็ก ผู้หญิง และผู้พิการ

นี่คือกิจกรรมต่างๆ ที่เราทำในค่ายพักพิง ๙ แห่ง ต้องขอขอบคุณ
ข้าราชการไทยที่ยอมรับว่า ผู้ลี้ภัยเหล่านี้ควรได้อยู่อย่างสันติและมีส่วนใน
การกำหนดอนาคตของเขาด้วย

ถ้าถามผู้ที่ลี้ภัยว่า หวังอะไรที่สุด เขาจะพูดถึงอนาคตต่างๆ
อยู่ตลอดเวลา เขากลัวว่า เขาจะถูกผลักดันกลับบ้านไป น่ายินดีที่ได้ฟังว่า
นั้นไม่ใช่นโยบายที่ทางการไทยจะดำเนินการ

เราจะนำสารนี้ไปเล่าให้ผู้พักพิงได้ทราบ เพื่อผ่อนคลายความกังวล
ของเขา

เราพูดคุยกันอย่างมากในเรื่องอนาคต ทักกะที่จำเป็น
พื้นที่ในพม่าที่เป็นไปได้ที่เขาจะกลับไป ทุกคนต้องการ
วางแผนอนาคต ไม่มีใครเลยสักคนที่ต้องการอยู่ในค่ายนี้
ต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ผู้ลี้ภัยในค่ายต้องการอนาคต
นอกค่าย และสิ่งที่ดีขึ้นสำหรับลูกๆ

มาเรีย คอริнна มิเกล-ควิโซ

เจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการคุ้มครอง

สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR)

นี่เป็นช่วงเวลาที่เราจะได้อภิปรายกันถึงกลไกการปกป้องผู้ลี้ภัย เพราะจังหวะและสิ่งที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่า การปกป้องคือทางออกของ ทุกวันนี้

ประเทศไทยมีความใจกว้างมายาวนาน กว่าร้อยปีที่ผ่านมา ไทย ได้จัดหาที่ลี้ภัยมาโดยตลอด ตั้งแต่ยุคสงครามอินโดจีน ตั้งแต่ก่อนที่ UNHCR จะเข้ามาในประเทศไทย

UNHCR หรือ The United Nations High Commissioner for Refugees เข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๗๕ โดยได้รับการเชิญ จากรัฐบาลไทยให้เข้ามาเพื่อช่วยเหลือรัฐบาลในการให้ความคุ้มครอง ชาวอินโดจีน ผู้ลี้ภัยสงคราม

UNHCR ก่อตั้งโดยสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ เมื่อปี ๑๙๕๑ เพื่อให้ความช่วยเหลือปกป้องผู้ลี้ภัยในระดับนานาชาติ และช่วยหาหนทาง สำหรับการขึ้นทะเบียนผู้ลี้ภัย เราเป็นองค์กรระหว่างรัฐ ธรรมชาติของ UNHCR คือการทำงานกับรัฐบาลอย่างใกล้ชิด การช่วยเหลือผู้ลี้ภัยเป็น

ความรับผิดชอบที่เราให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ดังนั้นงานของเราโดยพื้นฐาน ก็คือเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนรัฐบาลทั่วโลก และเราก็มีความสุขที่ได้ปฏิบัติหน้าที่นี้ในประเทศไทย อย่างที่ได้กล่าวไปแล้วถึงความใจกว้างของประเทศไทยจากอดีตจนถึงทุกวันนี้

จากหัวข้อการอภิปรายเรื่องการสร้างกลไกในการคุ้มครองสิทธิผู้อพยพหนีภัยสงครามและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย ดิฉันอยากจะสะท้อนว่า ทำไมเราต้องการกลไกในการคุ้มครองใน ค.ศ. ๒๐๑๔ คำตอบของดิฉันเรียบง่ายมาก ขณะนี้เราอยู่ในประเทศไทยที่มีรายได้ระดับกลาง-บน ไม่ใช่ประเทศกำลังพัฒนาอีกต่อไป แต่เป็นประเทศที่มีรายได้ระดับกลาง-บน ซึ่งมีชายแดนติดกับ ๕ ประเทศ แวดล้อมด้วยประเทศต่างๆ ทั้งที่เป็นภาคีและไม่ได้เป็นภาคีกับอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย มีผู้คนทยอยเข้ามาเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง มีคนมากกว่า ๑๒๐,๐๐๐ คนในศูนย์พักพิงชั่วคราว ๙ แห่ง มีชาวโรฮิงญาราว ๖,๐๐๐-๗,๐๐๐ คนในห้องกักต่างๆ ที่ต้องการการคุ้มครอง ในกรุงเทพฯ มีผู้คน ๑๔ สัญชาติซึ่งต้องการการคุ้มครอง นั่นเป็นเหตุผลว่า ทำไมต้องมีกลไกการคุ้มครองในประเทศ

อีกเหตุผลที่ต้องมีกลไกในการคุ้มครอง ก็เพราะเราต้องการสิ่งที่คาดเดาได้ เราต้องการความมีประสิทธิภาพ และความคงเส้นคงวา

ถ้าคุณจัดการให้มีระบบที่คาดการณ์ได้ คุณจะรู้ว่าใครอยู่ในเขตแดนบ้าง ก็จะทำให้ปกป้องพวกเขาได้ดีขึ้น จะสามารถจัดระเบียบพวกเขาได้ และคุณจะสามารถสร้างสมดุลระหว่างสิทธิมนุษยชนกับความมั่นคงภายในได้ ถ้าคุณมีระบบที่มีประสิทธิภาพ ก็จะมีความปลอดภัย เพราะคุณจะรู้ว่าใครอยู่ที่ไหน เพราะอะไร ให้เขารายงานตัวได้ในเวลาเดียวกันกับที่สามารถเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรีและมีสิทธิขั้นพื้นฐาน และไทยเองก็จะได้เครดิตจากเรื่องนี้

ทีนี้เราจะสร้างกลไกได้อย่างไร วิธีเดิมที่เราทำกันก็คือการให้สัตยาบันหรือภาคยานุวัติอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย อย่างไรก็ตาม หาก

ประเทศโดยยังไม่พร้อมจะภาคยานุวัติ เราก็ไม่ควรไปเร่งรัด แต่ดิฉันคิดว่า นี่ควรจะเป็นเป้าหมายว่า สักวันหนึ่ง ประเทศไทยจะพร้อมทำการภาคยานุวัติ และเราก็กำลังสร้างหนทางไปสู่เป้าหมายนั้น

ถ้ายังทำเช่นนั้นไม่ได้ มีทางเลือกที่สร้างสรรค์ได้หลายทาง เช่น คุณสามารถสร้างกฎหมายใหม่ขึ้นมา หรือออกบทเฉพาะกาลพิเศษ เพื่อสร้างข้อยกเว้นจากกฎหมายคนเข้าเมือง เพราะผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย ควรถูกยกเว้นจากกฎหมายคนเข้าเมืองไม่ว่าของประเทศใดก็ตาม เพราะคนเหล่านี้ไม่ได้มาเพราะมีทางเลือก พวกเขาไม่เหมือนผู้อพยพ พวกเขาไม่ได้อยากจะออกจากบ้านมาแต่ตัวเช่นนี้ พวกเขาทิ้งบ้านมาเพราะต้องการการปกป้อง คนจำนวนมากอยู่เพื่อรักษาชีวิตและอิสรภาพ ดังนั้น จึงควรมีข้อยกเว้นสำหรับพวกเขา พวกเขาไม่ควรถูกกักตัว ควรได้เคลื่อนที่ได้อย่างอิสระ ได้ใช้ชีวิตเหมือนคนทั่วไป เพื่อที่พวกเขาจะไม่เป็นภาระของใคร ซึ่งพวกเขาก็ไม่ได้ต้องการแบบนั้น

พวกเขาก็เหมือนกับเรา คืออยากจะผลิต สร้างรายได้ สร้างประโยชน์ และอันที่จริงพวกเขาสามารถเสียภาษีได้ด้วยซ้ำ ซึ่งรัฐบาลก็จะรู้ว่าพวกเขาอยู่ที่ไหน พวกเขาสามารถสร้างประโยชน์ให้กับสังคมได้พอๆ กับคนอื่นๆ

แผนงานระดับชาติเรื่องการให้ความคุ้มครองผู้ลี้ภัย อาจไม่ใช่แผนระยะสั้น เราต่างก็รู้ว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ได้จะเกิดขึ้นในวันนี้ พรุ่งนี้ ดังนั้น สิ่งที่ต้องทำตอนนี้และไม่ควรล่าช้า คือ การยอมให้มีการคุ้มครองชั่วคราว ซึ่งเป็นกรอบที่เราให้หลายๆ ประเทศเหมือนกันในการรับผู้แสวงหาที่ลี้ภัยและจัดระเบียบในช่วงที่ยังขึ้นทะเบียนไม่ได้ นี่เป็นสิ่งที่ไทยจะทำได้เพื่อช่วยแก้ปัญหาให้พวกเขา นี่ไม่ใช่เรื่องใหม่ เพราะประเทศไทยได้มีแนวปฏิบัติที่ดีที่น่าภูมิใจมานานแล้ว เช่น กรณีที่ไทยรับผู้ลี้ภัยราว ๕๐๐,๐๐๐ คนจากวิกฤตอินโดจีน

การให้ความคุ้มครองชั่วคราวอาจเป็นการแก้ปัญหาชั่วคราวในระยะเปลี่ยนผ่านไปสู่ขั้นตอนที่มีแผนงานระดับชาติเรื่องการให้ความคุ้มครอง

ผู้ลี้ภัยแล้ว

เราพูดถึงเรื่อง ทำไมและอย่างไรไปแล้ว ทีนี้จะทำเมื่อใด

ในระยะสั้น สามารถเริ่มด้วยการให้ความคุ้มครองชั่วคราว ซึ่งอนุญาตให้ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยอยู่ในประเทศได้อย่างถูกกฎหมาย ขึ้นทะเบียน และออกใบอนุญาตให้อยู่ได้ชั่วคราว เพื่อที่เขาจะได้ไม่ต้องถูกกักตัว และให้เขารายงานตัวเป็นระยะ

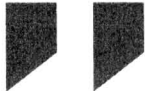
ในระยะกลาง ควรมีแผนงานระดับชาติเรื่องการให้ความคุ้มครองผู้ลี้ภัย

และในระยะยาว เมื่อพวกเขาเชื่อมั่นในระบบแล้ว และเมื่อตระหนักว่าการให้สัตยาบันจะไม่ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงมากนัก ไม่ได้จะทำให้มีคนลี้ภัยเข้ามาเป็นแสนคน เพราะมีการจัดการอยู่แล้ว นั่นก็ถึงเวลาที่ประเทศไทยจะพูดได้ในที่สุดว่า ถึงเวลาให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสถานะภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ. ๑๙๕๑

สุดท้ายขอย้ำว่า UNHCR เป็นเพียงผู้สนับสนุนและให้คำแนะนำเท่านั้น การตัดสินใจด้านนโยบายเป็นของรัฐบาลเอง อย่างไรก็ตาม เรามีความยินดีที่มาตรฐานสากลจะได้ถูกนำมาใช้เพื่อคุ้มครองผู้ลี้ภัย

พวกเขาก็เหมือนกับเรา คืออยากจะผลิต สร้างรายได้
สร้างประโยชน์ และอันที่จริงพวกเขาสามารถเสียภาษีได้
ด้วยซ้ำ ซึ่งรัฐบาลก็จะรู้ว่าพวกเขาอยู่ที่ไหน พวกเขา
สามารถสร้างประโยชน์ให้กับสังคมได้พอๆ กับคนอื่นๆ

ตัวแทน

**Malaysian Consultative Council
for Islamic Organization (MAPIM)**

เราทำงานในนามของ Malaysian Consultative Council for Islamic Organization หรือ MAPIM มีสำนักงานอยู่ในกัวลาลัมเปอร์ มาเลเซีย องค์การของเราเป็นองค์กรไม่แสวงผลกำไร ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๔๙ ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มขององค์กรพัฒนาเอกชนจำนวน ๘๗ องค์กรทั่วประเทศ มาเลเซีย และดำเนินงานในลักษณะเชื่อมโยงเครือข่ายชาวมุสลิมทั้งในและต่างประเทศ จึงมีความสัมพันธ์ที่ดีกับกับองค์กรมุสลิมเพื่อสันติภาพในประเทศไทย และองค์กรยวชนมุสลิมในไทยด้วย

จากประสบการณ์ของผมและน้องชายในการช่วยเหลือและปกป้องสิทธิมนุษยชนของผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาและกลุ่มชาวมุสลิมไม่ทราบสัญชาติ เราอยากจะแลกเปลี่ยนในเชิงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยชาวมุสลิมและชาวโรฮิงญาซึ่งมีทั้งหมด ๑๕ ข้อ แต่จะขออ่านบางส่วนที่สำคัญ ดังนี้

ข้อแรก ชาวโรฮิงญาและพม่าที่ไม่ได้รับการพิสูจน์สถานะบุคคล (Unverified) ซึ่งลี้ภัยอยู่ในมาเลเซียมีมากกว่า ๖๐,๐๐๐ คน ขณะที่เราคาดว่า จะมีผู้ลี้ภัยเข้ามาใหม่ทั้งทางบกและทางทะเลเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยที่กว่า

๘๐ เปอร์เซนต์ คือชาวโรฮิงญามุสลิม

ข้อสอง การเข้ามาของผู้อพยพ เริ่มขึ้นในปี ๒๕๒๕ โดยกลุ่มแรก เข้ามายังดินแดนของมาเลเซียทั้งทางฝั่งทะเล ทางบก โดยผ่านขบวนการ คำนุश्यที่ผ่านทางประเทศไทย ซึ่งขบวนการคำนุश्यนี้ก็ยังไม่ถูกจัดการ

ข้อสาม ส่วนใหญ่แล้ว ประชากรผู้ลี้ภัยไม่สามารถบ่งชี้สถานะบุคคล หรือไม่มีเอกสารที่ชี้บ่งตัวตน ส่วนเอกสารที่ออกและรับรองโดย UNHCR ในกัวลาลัมเปอร์นั้นต้องใช้เวลานานมาก บางครั้งใช้เวลาหลายปีกว่าที่จะ ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ลี้ภัยของ UNHCR ซึ่งบัตรประจำตัวผู้ลี้ภัยของ UNHCR นี้ก็จะต้องไปทำใหม่ทุกๆ ปี

ข้อสี่ มีรายงานว่า ผู้ลี้ภัยจำนวนหนึ่งที่ได้ขึ้นฝั่งมาเลเซียแล้ว แต่ก็ ถูกผลักดันลงทะเลไปยังฝั่งไทยอีกครั้ง

ข้อห้า มีรายงานกรณีที่เรือบรรทุกคนเกินน้ำหนักประสบอุบัติเหตุ ซึ่งจากการให้ปากคำของผู้รอดชีวิต ซึ่งอาศัยมาในเรือที่บรรทุกผู้โดยสาร เกินพิกัดนั้นระบุว่า บางส่วนสามารถรอดชีวิตมาได้ บางส่วนเสียชีวิต และ บางส่วนก็สูญหายไป

ข้อหก ผู้ลี้ภัยที่รอดชีวิตจากการเดินทางทางทะเลรายงานถึง สภาพที่ไม่มีอาหารกินเป็นเวลาหลายวัน

ข้อเจ็ด ผู้ลี้ภัยที่ถูกจับกุมโดยทางการไทยให้ปากคำว่า พวกเขาถูก กักไว้ในพื้นที่ที่แออัด บางส่วนถูกผลักดันออกไปทางทะเล แต่จำนวนมาก ต้องตกอยู่ในมือของขบวนการคำนุश्यซึ่งเสนอทางเลือกให้พวกเขา เดินทางต่อมายังประเทศมาเลเซีย โดยที่พวกเขาถูกคนในขบวนการ คำนุश्यเรียกเงินในจำนวนที่สูงสำหรับการติดต่อกับญาติพี่น้องของผู้ลี้ภัย ที่เข้ามาอยู่ในมาเลเซียแล้ว

ข้อแปด การคำนุश्यจากไทยมายังมาเลเซียนั้นเป็นปัญหาที่จริงจัง ที่สุดที่ถูกรับในสองประเทศนี้ แต่ไม่มีการร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพ ระหว่างทางการของสองประเทศในการจัดการปัญหานี้ และแม้จะมี

การข้ามนุชย์อยู่จำนวนมากและอย่างชัดเจนในมาเลเซีย แต่ปัญหายังคงเกิดอย่างต่อเนื่อง

มีการรายงานว่า เจ้าหน้าที่รัฐเข้ามามีส่วนในการทรมาน การกักขัง หน่วงเหนี่ยวผู้ลี้ภัย คุณคาม รวมไปถึงทำให้ถึงแก่ความตาย และการใช้แรงงานทาส ซึ่งเป็นข้อมูลจากคำให้การของผู้ลี้ภัยที่ต้องจ่ายเงินสำหรับขบวนการข้ามนุชย์เพื่อเข้ามายังประเทศมาเลเซีย

ผู้ลี้ภัยที่เข้ามาถึงมาเลเซียยังคงเผชิญปัญหาความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งพวกเขาต้องการบัตรประจำตัวผู้ลี้ภัยจาก UNHCR ก่อนที่จะได้รับอนุญาตให้เป็นอิสระ ระหว่างนี้ เด็กๆ ที่ไม่มีเอกสารของ UNHCR ไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าเรียนหนังสือที่โรงเรียน รวมถึงการเข้าถึงการรักษาพยาบาลที่ต้องจ่ายในฐานะที่เป็นคนต่างชาติ ซึ่งแม้จะได้รับเงินสนับสนุนจาก UNHCR แต่ก็ไม่เพียงพอ และยังคงได้รับการอุดหนุนทางการเงินจากญาติพี่น้องหรือเพื่อน

นี่คือข้อเท็จจริงบางส่วน ซึ่งความพยายามของเราที่จะต่อสู้กับปัญหานี้และช่วยเหลือส่วนบุคคลของเรามี ดังนี้

ประการแรก ให้การช่วยเหลือทางมนุษยธรรมแก่ผู้ลี้ภัยในรัฐยะไข่ ซึ่งเราได้ช่วยเหลือไปหลายครั้ง ทั้งเรื่องอาหาร และการสร้างที่พักอาศัย

ประการที่สอง เปิดห้องให้บริการฉุกเฉินสำหรับผู้ลี้ภัยเข้ามาใหม่ เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม

ประการที่สาม ให้ความช่วยเหลือในด้านข้อมูล ความรู้ และด้านการจัดเตรียมเอกสารขอความช่วยเหลือจาก UNHCR เพื่อขอบัตรประจำตัวผู้ลี้ภัย

ประการที่สี่ ให้ความช่วยเหลือในด้านการเข้าถึงการรักษาพยาบาล สำหรับกรณีที่ใช้เวลานั้นเกินกว่าความสามารถของผู้ลี้ภัย

ประการที่ห้า ให้ความช่วยเหลือด้านอาหารและเสื้อผ้าสำหรับครอบครัวที่ไม่สามารถที่จะพึ่งพาตัวเองได้

ประการที่หก จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กๆ ชาวโรฮิงญา

ประการที่เจ็ด เข้าไปร่วมสังเกตการณ์กรณีการค้ามนุษย์ที่มีรายงานส่งมาถึงหน่วยงาน MAPIM ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐ และสร้างความเข้าใจต่อสาธารณะเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย เพื่อให้ยอมรับพวกเขาในฐานะพี่น้อง

ประการที่แปด ร่วมมือกับหน่วยงานรัฐในการให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยในการเข้าถึงปัจจัยที่พวกเขาต้องการ

สำหรับการทำงานส่งเสริมประเด็นดังกล่าวในระดับนานาชาติ ประกอบไปด้วย

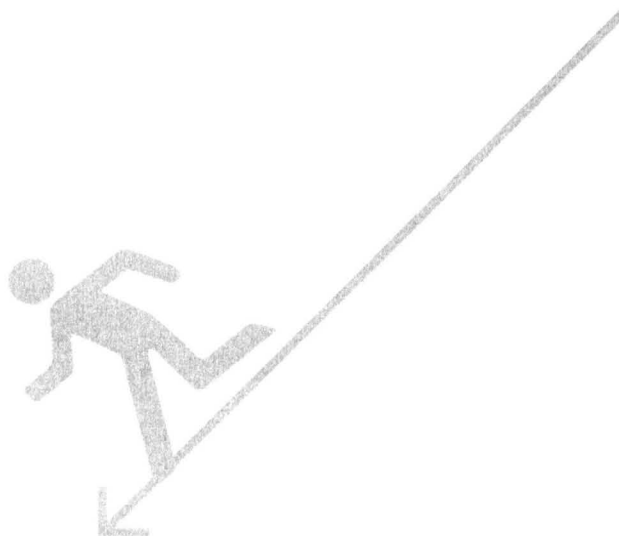
ประการแรก ร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติ องค์การความร่วมมืออิสลาม (OIC) และสำนักงานเลขาธิการอาเซียน เพื่อแสวงหาทางออกทางการเมืองเพื่อแก้ปัญหาการกดขี่ชาวโรฮิงญามุสลิมในประเทศพม่า

ประการที่สอง ทำงานอย่างใกล้ชิดกับรัฐบาลมาเลเซียเพื่อแสวงหาความร่วมมือจากรัฐบาลพม่าเพื่อแก้ปัญหาโรฮิงญา

ประการที่สาม ลobbีรัฐบาลมาเลเซียให้มีนโยบายที่จะช่วยเหลือชาวโรฮิงญาอพยพเพื่ออนาคตของพวกเขา

ประการที่สี่ ผนึกกำลังสร้างความตระหนักในระดับนานาชาติเพื่อให้ยุติการคุกคามชุมชนชาวโรฮิงญามุสลิมในพม่า

และประการที่ห้า ทำงานร่วมกับผู้นำศาสนาพุทธในมาเลเซีย เพื่อเชื่อมร้อยกับผู้นำศาสนาพุทธในพม่า เพื่อที่จะแสวงหาแนวทางทำงานเพื่อสิทธิของชาวโรฮิงญามุสลิม

เพื่อการทำงานต่อ

ปิดท้าย โดย

นพ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ

ประธานอนุกรรมการด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติชุดนี้สิ้นสุดวาระในเดือน มิถุนายน ปี ๒๕๕๘ เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม เรามีภาระงานที่จะต้องทำต่อในประเด็นของผู้อพยพ ผู้ลี้ภัย และผู้แสวงหาที่พักพิง

อยากจะขอย้ำในเรื่องหลักการของกฎหมายกับความเป็นพหุสังคม พหุวัฒนธรรม ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน และเราไม่สามารถหยุดยั้ง ห้าม หรือปรามไม่ให้สิ่งที่เกิดขึ้นนี้ได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ การเคลื่อนย้ายของประชากร ความรวดเร็วในเรื่องการติดต่อข้อมูลข่าวสาร หรือแม้กระทั่งการเคลื่อนไหวของกระแสทุนในระบบโลกาภิวัตน์ที่ทำให้เกิด กระบวนการเอารัดเอาเปรียบกัน อย่างเช่นกระบวนการการค้ามนุษย์ต่างๆ

เพราะฉะนั้นการระดมความเห็นในเวทีต่างๆ ควรจะเกิดขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่เรียกว่า Legal Pluralism เปิดพื้นที่สาธารณะที่มองไปถึง มิติทางสังคม และนี่คือบทบาทหนึ่งของกรรมการสิทธิฯ ตลอดช่วงที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ เมื่อผมเข้ามารับตำแหน่ง จนถึงขณะนี้เป็นเวลา ๕ ปี เพื่อทำหน้าที่ในการหาความจริงทางสังคมด้วยกระบวนการการตรวจสอบ

นอกจากกระบวนการการตรวจสอบ กระบวนการที่สอง ก็คือการสร้าง การมีส่วนร่วม ที่ผ่านมามีการทำงานของอนุกรรมการฯ ก็ยังเข้าไปทำงานกับ

ทุกภาคส่วน ไม่ว่าภาครัฐ ภาคประชาชน หรือเครือข่ายภาคประชาสังคม ขณะเดียวกันก็เปิดพื้นที่สาธารณะเพื่อขยายฐานของการรับรู้ไปด้วย

เราพูดถึงเรื่องการปฏิบัติจากพื้นที่ องค์กรพัฒนาเอกชน หรือ ภาคประชาสังคม รวมทั้งผู้ปฏิบัติงาน คือ ฝ่าย ตม.ได้สะท้อนถึงการทำงานในพื้นที่ เรายังได้กล่าวถึงนโยบายเพื่อแก้ปัญหาเรื่องนี้ที่ต้นเหตุ สิ่งที่เราพูด เรากล่าวเราสะท้อนมาทั้งหมดเหล่านี้ คือสิ่งที่ตอกย้ำว่า ในกรมองมิติ พหุสังคม การเปิดพื้นที่สาธารณะในทางสังคมและรัฐ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่จะทำให้เห็นเป้าหมายในการทำงานตรงกัน

เพราะฉะนั้น เมื่อเราทำงานในลักษณะที่ต้องการให้เกิดการตอบสนอง ต่อนโยบายและกฎหมาย ในการทำงานของพวกเขาไม่ว่าจะอยู่ตรงไหน ผมจึงอยากให้เห็นเป็นรูปธรรมว่า

ประการแรก งานที่เกี่ยวกับกระบวนการการค้ามนุษย์ ขณะนี้เรากำลังวิจัย ๙ ค่ายผู้อพยพทางภาคเหนือ ซึ่งมอบหมายให้เป็นงานของ อนุกรรมการสถานะบุคคลฯ และอนุสิทธิพลเมืองฯ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิด องค์ความรู้ขึ้นว่ากระบวนการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชาวโรฮิงญา มีรากเหง้าที่เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างไรบ้าง

เมื่อ ๒ ปีก่อนเจ้าหน้าที่ส่วนกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตม. ไม่ยอมรับ ว่า มีกระบวนการการค้ามนุษย์ที่เกิดกับพี่น้องชาวโรฮิงญา แต่ครั้งสุดท้าย เมื่อประมาณเดือนสองเดือนที่ผ่านมา เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ยอมรับว่า มี กระบวนการการค้ามนุษย์ แต่นั่นไม่ได้หมายความว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ใน ท้องที่ยอมรับแล้ว ส่วนกลางจะยอมรับ หรือกลไกในเชิงนโยบายจะยอมรับ ในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกระบวนการการหาประโยชน์จากผู้อพยพซึ่งไม่ใช่ เฉพาะชาวโรฮิงญาเท่านั้น แล้วเราจะจัดรากเหง้าของการเอารัดเอาเปรียบ คนที่ด้อยโอกาส คนชายขอบ คนที่ตกทุกข์ได้ยากได้อย่างไร

งานวิจัย ๙ ค่ายผู้อพยพ เป็นงานวิจัยที่ต้องการแสดงให้เห็น กระบวนการทำงาน ว่าอยู่ดี ๆ รัฐจะคิดเรื่องการส่งกลับ จะคิดอะไรใน

การดูแลคนที่อยู่ใน ๙ ค่ายมา ๒๐ ปีแต่ฝ่ายเดียวไม่ได้แล้ว เราจึงเน้นการวิจัยที่เกิดจากการมีส่วนร่วม

ทั้งหมดนี้จะนำมาซึ่งประการต่อไปว่า เราจะทำงานต่อไปอย่างไรในช่วงเวลาที่ผมอยู่ในวาระ กับอีก ๑ ปีเศษ ของ คสช. ในช่วงวิกฤตรัฐประหารครั้งนี้ ซึ่งผมมองออกเป็น ๒ ระยะ

หนึ่ง ต้องทำให้เกิดนโยบายจากคณะรัฐประหารที่ชัดเจน โดยผ่านหน่วยงานกระทรวงการต่างประเทศ และ สมช. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนฯ ไม่ใช่แค่ตรวจสอบความจริง ตามกฎหมายที่เกี่ยวกับกรรมการสิทธิฯ ผมมีหน้าที่ต้องประสานงานกับ คสช. มีหน้าที่ในการประสานงานกับกระทรวงการต่างประเทศ สมช. หรืออื่นๆ ในการแก้ปัญหาระยะสั้น ไม่ว่าจะเป็นการตั้งค่ายผู้อพยพชั่วคราว การทำให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพและศักยภาพของคนในค่ายต่างๆ เพื่อเตรียมรับมือในการอพยพกลับ เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาชนหรือผู้อพยพในพื้นที่นอกจาก ๙ ค่ายว่าเขามีความคิดเห็นอย่างไรในการมีส่วนร่วมตัดสินใจเชิงนโยบายที่จะผลักดันเขากลับ แล้วเราจะเสนอต่อ คสช. ให้เห็นว่า สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่การทำให้เกินกว่ามาตรฐาน แต่เป็นการทำงานที่เน้นกระบวนการและวิธีการที่เน้นหลักสิทธิมนุษยชนเพื่อทำให้เกิดความมั่นใจว่า แม้มีสถานการณ์การรัฐประหาร คณะทหารยังสามารถรักษาวิธีการและกระบวนการการทำงานด้านสิทธิมนุษยชนได้เพื่อทำให้เกิดการยอมรับ

ผมคิดว่าปัญหานี้ท้าทาย ผมยินดีที่จะเป็นผู้ทำหน้าที่เชื่อมโยง เพราะการเมืองขณะนี้ไม่ได้จำกัดแค่ในประเทศ แต่เป็นการเมืองระหว่างประเทศ ดังที่เราเห็นว่าคำวิจารณ์จากองค์การสหประชาชาติก็ดี สหภาพยุโรปก็ดี ออสเตเรียก็ดี ต่อการรัฐประหารในครั้งนี้

ผมอยากจะฝากตัวแทนหน่วยงานราชการที่มีโอกาสได้รับฟัง ฝ่ายภาคประชาชนที่มาไกลจากประเทศต่างๆ หรือจากองค์กรระหว่างประเทศว่าผมถือหลักในการต่อสู้เรื่องสิทธิว่า ผมไม่ได้เป็นเจ้าของในการต่อสู้

แต่พี่น้องต่างหากที่ต้องเป็นเจ้าของการต่อสู้ พี่น้องผู้อพยพ เครือข่ายภาคประชาสังคมต้องเป็นผู้นำในการต่อสู้ สิทธิทุกสิทธิต้องได้จากการต่อสู้ อยู่เฉยๆ ไม่มีใครต่อสู้ให้ครับ

ที่พูดอย่างนี้ไม่ใช่เพื่อปิดความรับผิดชอบ ผมยินดีเป็นผู้ที่เดินทางร่วมกับท่านในการต่อสู้ แต่ท่านต้องเป็นตัวหลัก เพราะท่านก็เห็นแล้วว่า อย่างมากผมก็ทำได้แค่ปีเดียวในวาระที่เหลือ ท่านต้องทำงานต่อ และหากโลกที่จะมาทำหน้าที่อย่างผมต่อไป อย่างไรท่านก็ต้องเป็นตัวยืนในการต่อสู้ ผมพูดในทุกครั้งที่ว่า เรื่องสิทธิก็เหมือนหมอรักษาคนไข้ หมอเป็นหมอที่ดี จ่ายยาดีอย่างไร แนะนำดีอย่างไร แต่คนไข้ไม่ได้หายเพราะผมจะหายเพราะกินยา ถ้าไม่กินยา ไม่ปฏิบัติตามที่หมอแนะนำ คนไข้ตายแน่นอน หรือไม่ก็ป่วยเรื้อรัง

ในระยะสั้นที่ต้องทำงานต่อ คณะทำงานด้านยุทธศาสตร์ผู้อพยพ จะสรุปในเรื่องของข้อเสนอต่างๆ ทั้งหมด และผมยินดีเป็นผู้ที่นำพูดคุยประสานกับทาง คสช. เพื่อให้เกิดนโยบายร่วมกับ สมช. และกระทรวงการต่างประเทศ เวทีความร่วมมือต่างๆ จะต้องมีการขึ้นและคุยต่อไป ไม่ใช่คุยเพื่อถอยหลัง แต่ต้องคุยเพื่อเดินต่อไปสำหรับการจัดการระยะสั้น

ส่วนระยะยาว กรรมการสิทธิฯ เตรียมที่จะเสนอต่อรัฐบาลและรัฐสภา เกี่ยวกับร่างการแก้ไข พ.ร.บ. คนเข้าเมืองที่เราเห็นว่า กฎหมายฉบับนี้มีมาตั้งแต่ปี ๒๕๒๒ มีอายุ ๓๐ กว่าปีแล้ว และไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ในปัจจุบันได้ กฎหมายไม่มีกระทั่งคำจำกัดความของผู้ลี้ภัย ผู้อพยพ ไม่มีกระทั่งคณะกรรมการตรวจคนเข้าเมืองที่มองด้านสังคม มีแต่มองด้านความมั่นคงอย่างเดียว เมื่อกฎหมายเป็นแบบนี้ พูดให้ตายอย่างไร ก็ไม่เกิดมุมมองใหม่ๆ ต่อปัญหานี้

ลำพัง สมช. และกระทรวงการต่างประเทศอย่างเดียว ใดๆ ก็ไม่น่าหนักไม่พอ จะต้องมามีมติของคณะกรรมการภาคสังคมที่จะต้องเข้าไปร่วมอยู่ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรา ๑๗ ของ พ.ร.บ. คนเข้าเมือง ซึ่งให้อำนาจ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในการใช้อำนาจตั้งค่ายถาวรหรือชั่วคราวได้ สร้างองค์พยานในการดูแลและสร้างศักยภาพของชุมชนในค่ายอพยพได้ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ต้องเป็นข้อเสนอจากภาคประชาชนออกไป

ในช่วงระยะที่เรายังไม่ได้ยอมรับอนุสัญญาผู้ลี้ภัย หรือยอมรับให้เกิดนโยบาย เราก็ต้องแก้ไขกฎหมายคนเข้าเมืองนี้ ซึ่งอนุกรรมการฯ ได้ศึกษาเสร็จแล้ว

ส่วนนโยบายทั้งหมดที่เราต้องนำเสนอเพื่อผลักดันให้ยอมรับหลักการในอนุสัญญาผู้ลี้ภัย ก็เป็นเรื่องที่เราต้องดำเนินการจัดการต่อ

เราต้องสร้างกลไกความร่วมมือและประสานงานระดับภูมิภาค ขณะนี้กรรมการสิทธิทำงานร่วมกับ ICHR (Independent Commission for Human Rights) เรายังได้ทำงานกับ SEANF (South East Asia National Human Rights Institutions Forum) ซึ่งเป็นองค์กรเครือข่ายกรรมการสิทธิของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในการรับผิดชอบเรื่องการละเมิดสิทธิต่างๆ โดยผมรับผิดชอบเรื่องสิทธิชุมชนกับการพัฒนา ซึ่งเราได้จัดทำรายงานเรื่องการละเมิดข้ามพรมแดนออกมาแล้ว

สำหรับประเด็นผู้อพยพ จะถูกบรรจุอยู่ในกลไกคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอาเซียน ซึ่งมีปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชนรองรับ ถึงแม้ขณะนี้ตัวแทน ICHR คือ ดร.เสรี นนทสูติ พอพูดเรื่องโรฮิงญาที่ใด ก็ถูกไล่ต้อนบอกให้หยุดไว้ก่อน อย่างไรก็ตามแล้วแต่ เรายังพยายามผลักดันเพื่อให้เห็นว่าเป็นเรื่องผู้อพยพ ผู้ลี้ภัยโรฮิงญานั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องการเมือง แต่เป็นเรื่องของคน เป็นเรื่องของสังคม ที่ความเป็นประชาคมอาเซียนต้องยอมรับ นี่เป็นเรื่องของคนและสังคม ไม่ใช่เรื่องการเมืองภายในประเทศใดที่เราจะเข้าไปแทรกแซง

ถ้าเรายอมรับว่า ปัญหาของผู้อพยพตัวเล็กตัวน้อยเหล่านี้เป็นเรื่องของคนและสังคม อดคิดในทางที่จะไม่พูดหรือคุยกันในเรื่องของการเมืองจะได้หมดไป หากเราไม่สามารถหยิบยกเรื่องของคนและสังคม สิ่งที่เป็นปัญหาของประชาชนมาพูดคุย ก็แสดงให้เห็นว่า ความเป็นประชาคมอาเซียนนั้น

ไร้ความหมาย นี่คือสิ่งที่ผมจะนำไปต่อสู้และผลักดันในระดับภูมิภาค ซึ่งผมคิดว่ามีบทบาทสำคัญที่จะผลักดันการแก้ไขปัญหาผู้อพยพและผู้ลี้ภัยในระยะยาวต่อไป

เรายังต้องทำงานกันต่อไป ต้องขอขอบคุณทุกภาคส่วน ขอขอบคุณส่วนราชการ รอง ผบ.ตม. เลขาธิการ สมช. ตัวแทนจากกระทรวงการต่างประเทศ และตัวแทนอื่นๆ เรายังจะต้องเจอกันอีกนาน และเราจะพยายามผลักดันเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทั้งระยะสั้นและระยะยาวต่อไป

ศูนย์สารานเทศสิทธิมนุษยชน
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

19 มิถุนายน 2557

เรียบเรียงจาก

เวทีสับบนา “ไทย พี่พิกพิง ผู้อพยพหนีภัยสงคราม ผู้แสวงหาที่ลี้ภัย”

โดย คณะอนุกรรมการด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (อ.กสม.พลเมือง)

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษาฯ อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น ๖-๗

ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กทม. ๑๐๒๑๐

โทรศัพท์ : ๐ ๒๑๔๑ ๓๘๐๐, ๐ ๒๑๔๑ ๓๙๐๐

โทรสาร : ๐๒๑๔๑ ๓๙๓๗

Website : www.nhrc.or.th

E-mail : report@nhrc.or.th